Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-нэй гарана | № 68 (17191) | 1986 оной мартын 20, четверг | Сэн 3 мүн.

ХЭБЛЭЛЭЙ ШУХАЛА ЗОРИЛГОНУУД

...нитын дунда мэдээсэл тараадаг ба пропагандын хэ... үүргэ общественэй ажабайдалда ехэ болоно байн... зургаанууд... экономическа ба социальна байдалай ...абасые гүнзэгыгоор шэнжэлэн үзэжэ байдаг, бүхы ...үрүү юумые эдэбхитэйгээр дэмжэн абадаг, шухала ...тарааһан, хүн зоной һанаа сэдьхэлые хүдэлгэжэ байһан ...удые табижа, тэдэниие шиидхэхэ дурадхал оруулжа ...болохо ёһотой»,— гэһэн зорилго КПСС-эй XXVII съезд ...баталагдаһан партиин Программын шэнэ найруулга соо ...й урда, тэрэ тоодо районно газетэнүүдэй коллекти... урда табигдана. Тиигээдшье тус съездын бүхы доку... соо хэблэлдэ горитой анхарал хандуулагдажа, урдань ...ан зорилгонууд улам орёо, улам һонирхолтой, бүри ...гатай болоно гэбэл алдуу гарахагүй.

...дээрэ олон шухала документнүүд зүбшэн хэлсэгдэжэ ...лаа, олон орёо асуудалнуудые шиидхэхэ замууд хараа... Тиимэһээ съездын документнүүд соо, тэндэ баталагдан ...партиин Программын шэнэ найруулга болон Устав ...улата болон олоной һонерто табигдаһан мүр бүхэнэй ...найгаар, хүн бүхэнэй ажабайдалда нүлөө үзүүлмээр ...удахадань, эдээн соо онсологдоһон заабаринуудай ...дээрэ бэелүүлэгдэхэдэнь, хэблэл хадаа тусгаар үүргэ ...гэшэ. Илангаяа тэдэ мүр бүхэнине олоной анха... ойлгуулхые оролдоходоо, бодото ажабайдалһаа ...жэшээнүүдээр, зондо тон дүтэ, шиидхэбэрихээ оложо ...асуудалнуудаар нэмэрилэн тодорхойлжо, энэ талаар ...энэй урда табигдажа байһан зорилгонуудые эли бол... шухала.

...районой, хотын, тосхоной, ажахын социально... ческа хүгжэлтые хурдадхахада бодотоор нүлөөлхэ ...бүхы түрүү, ашаг үрэ ехэтэй юумэн, ажалай дүй дүр... арга, түхэл маяг болоод техникэ ашагтайгаар хэрэг... олзо ехээр асардаг технологи үйлэдбэридэ нэб... эдэ бүгэдэ журналистнуудай онсо анхарал татаха ...болоно. Тиихэдээ эдээн тухай юрэл бэшээд орхихо ...харин дэлгэрэн тараахадань, олон газарта нэбтэрүүлэг... туһалха гэшэ районно хэблэлэй тон харюусалгатай, ...хала зорилгонуудайнь нэгэн болоно бшуу.

...ой социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгын ...хала асуудалнуудые үдэр үдэрэйнгөө ажалаар шиид... ябаһан ажалша хүнүүд тухай хэблэл урданайхиһаа ...эгнеер бэшэхэ уялгатай. Ажалша хүн гэшэ манай гол ...ай болоно гэһэн бодол КПСС-эй ЦК-гай Политическэ ...соо, нүхэр Н. И. Рыжковой хэһэн гол шэглэлнүүд ...элидхэл соо, съезд дээрэ үгэ хэлэһэн хүн бүхэнэй ...нүүд соо тон тодоор харагдаа бшуу. Ажалша хүнэй ...байһан түхэл шарайе хар уулхадаа, тэрэнэй ажалай, нии... ...ниин ажабайдалай болон һанал бодолойнь нэгэн адли, ...гүй байһаниень харуулха, гансал иимэ сэхэ шууд, ...гэшэ болбосоролтой хүнүүд лэ түүхэтэ XXVII съездын ...бэринүүдые бэелүүлжэ шадаха, имэл зон зохёохы ...ульгэр жэшээгээр олонике дахуулан ябаха аргатай ...бодол гол болохо ёһотой болоно бшуу.

...хүн бүхэнэй бүхы бэлиг шадабариие, оюун бодо... ...роной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхал... ...хүүлхэ тухай асуудал эжэлүүдгүй ухаанда ороно. ...улмажалан, партийна, совет, ажахын органуудай, ...союзай, комсомолой болон бусад ниитын организаци... ...эмтидхэлэй, хүмүүжүүлгын, ниитэ-политическэ хүдэл... тон гүнзэгы шэнжэлгэтэйгээр, удха түгэлдэроор ха... шухала. Тэрэл зуура бүхы ажал ябуулгаяа шэнэдхэн ...ха, хуушанайнгаа арганууднаа арсажа, сагайнгаа эрил... ...рамгаар ажаллаха талаар юун хэгдэнэб, урданай алдуу ...үдые дабаха асуудалай хайшаагаар шиидхэгдэжэ бай... ...ай баһал бэшэхэ шухала.

...ажабайдалда үшөөл олоор ушаржа байһан алдуу... ...түү дунданууд тон һайнаар, бодомжотойгоор харагдалда нюусагүй, шанга шүүмжэлэлдэ орохо, хэрэг ...тэй дурадхалнууд, дутагдалнуудые усадхаха замууд ...истнүүдай материалнууд соо тодоор харуулагдаха ...болоно. Иимэ хэмжээндэ шүүмжэлэл хүргэхын тулада ...дундануудай гол шалтагаануудые тодоруулха, зэмэтэй ...нэрлэхэ, тэдэнэй бии болоходо нүлөөлһэн бусад нүхэ... ...дые харуулха шухала.

...дай өөһэдөө социалис хүтэлбэрилгэ бэелүүлгын гуримай ...ии хүгжэлтэ, совет демократиин һалбаралга, манай ...арадуудай хани барисаан, хани нэгэдэл, эбтэй эетэй ...удал, арад зон тухай партиин ходо табижа байдаг анха... ...оролдолго, совет хүнүүдэй һүүдэл байдалай саашадаа ...ралга, манай общественэй удхаар баян, далайсаараа ...элбэреэрээ жаргалтай ажабайдалай бүхы хажуунууд, ...социалис общественэй бүхы оршон байдал хэблэлэй хү... ...гшэдэй хурса гүүрһаар тодо һайханаар харуулаг... ...хүмүүжүүлхы асари ехэ үүргэ дүүргэхэ болоно гэжэ ...ист бүхэн мартаха ёһогүй.

...й республикын районно газетэнүүдэй һүүлэй номер... ...ираад үзэхэдэ, тиимэ эрид хубилалтануудай эхин мэ... ...ргүй. Тиимэһээ Мухар-Шэбэрэй районой «Ленинэй ...Хэагтын районой «Ленинэй туг», Баунтын районой «Ви... ...галнууд», Загарайн районой «Урагшаа», Прибайкалиин ...й «Прибайкалец» болон бусад газетэнүүдтэ съездын ...ажалай арай шамай мэдэрэгдэн байһанда голхормоор. ...ин нээлтэдэ зорюулһан номершье бэлдээгүй зарим ...цинүүд саашадаа хайшаагаар хүдэлхэ хараатай хаб! ...Хойто-Байгалай районой «Хойто-Байгал», Кабанскын ...й «Байгалай галнууд», Захааминай районой «Ажалай ...болоод, бусад зарим газетэнүүдэй редакцинууд угайд... ...тухай номернуудые гаргажа, съездһээ съезд хүрэтэр ...нүүдайнгаа түйлаһан амжалтануудые харуулха һэдэлгэ ...байна.

...тиин XXVII съезд дээрэ табигдаһан эрилтын ёһоор ...ди бүхэнэй ямаршье зиндаагай хүдэлмэрилэгшэдэй ...найхараа хүдэлөөд, ажалдаа харюусалгагүйгөөр хан... ...ябаха аргагүй болообди гэжэ саг соогоо, түргэнөөр ...ю һаань, һайн лэ байха һэн. Энэ талаар редакцинуудай ...бэри, партиин райкомууд болон горкомууд онсо харюу... ...гай.

...КПСС-эй райкомууд, горкомууд газетэнүүдэй редакцинуу... коллективүүдые хүтэлбэрилгэдөө баһал эгээ хубилалта ...сагай эрилтэдэ харюусамаар ажаллахадань туһалха ...ехэ уялгатай.

...ниитын дунда мэдээсэл тараадаг эмхи зургаануудай ...ириие бодомжотой һайнаар, шууд бүтээсэтэйгээр ...байбал, тушаан болоһон, гайхал татаха юумые ба... ...бадэрдэг байбал, тэрэнэй ашаг үрэнь ехэ байха»,— гээд ...ЦК-гай Политическэ элидхэл соо хэлэгдэнэ. Үе сагаа ...харуулха, мүнөө сагай эрилтэдэ харюусамаар ажал... ...дэ амжалтатай ябаял!

М. С. ГОРБАЧЕВ «ҮҮРЭЙ СОЛБОН—ГАЛЛЕЙН ҺОЛИР» ГЭЖЭ ПРОЕКТЫН ХҮДЭЛМЭРИДЭ ХАБААДАҺАН ЭРДЭМТЭДТЭЙ, МЭРГЭЖЭЛТЭДТЭЙ УУЛЗАБА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев СССР-эй Наукануудай академиин президент А. П. Александровтай. СССР-эй Наукануудай академиин вице-президент Е. П. Велиховтэй, Замбуулинай шэнжэлгэнүүдые хэдэг институдай директор, академик, проектын научна хүтэлбэрилэгшэ Р. З. Сагдеевтэй, ахамад конструктор. СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент, проектын техническэ хүтэлбэрилэгшэ В. М. Ковтуненкэтэй, баллистическэ тоолон тодорхойлолгонуудай талаар хэгдэһэн хүдэлмэриие хүтэлбэрилэгшэ, техническэ эрдэмэй доктор. профессор Ю. А. Мозжоринтой, СССР-эй Главкосмосой начальник А. И. Дунаевтай мартын 18-да Кремль соо уулзаба.

«Вега» гэжэ планетэнүүд хоорондын автомат станцинуудай ниидэлгын гол дүнгүүд, онсо шухала илгаанууд тухай эрдэмтэд хөөрөө. Нэгэ ниидэлгын үедэ станцинууд огторгойн хоёр зүйлые—үүрэй солбон болон Галлейн һолирые шэнжэлһэн байгаа. Тамаржа ябадаг аэростатна зонднуудые Үүрэй солбоной атмосферэдэ абаашагдаба. Тэдэ энэ планетын атмосферын «урасхалые», параметрнүүдые түрүүшынхеэ тодорхойлхо арга олгоо. Тиихэтэй хамта буулгагдадаг аппарадууд Үүрэй солбоной нюруу дээрэ абаашагдажа, Цельсеэр 500 градус шахуу халуунда, 100 атмосферэй даралтада тус аппарадууд тэрэнэй нюрууе шэнжэлгээ үргэлжэлүүлһэн байха юм. Нюруугайнь шорой шохойн ямар элементнүүдһээ бүридэдэг байһаниинь, температурань, агаарай дарасань, үүлэнүүдэй байгуулгажа болон бүридэл. атмосферын физико-оптическа түхэл шэнжэнүүд шэнжэлэгдэбэ.

Туршалгын хоердохи шатада станциин 15 һара соо ниидэһэнэй һүүлээр, 1 миллиард 200 миллион километр гаталжа, мартын 6-да болон 9-дэ тэрэнэй ядроһоо 8—9 мянган километр холуур гарахадаа, Галлейн һолирой бүреэһэн руу ороһон байгаа. Һолирой ядрогой ехэ хэмжээнэй түхэл дүрсэнүүд түрүүшынхеэ абтаа, температура болон физико-химическэ бусад түхэл шэнжэнүүдынь хэмжэгдээ, һолирой газ болон тооһоной химическэ бүридэл, мүн электро-суранзата талмайнууд ба физическэ хубилалтануудынь шэнжэлэгдээ. Һолирой бодосые али бүхы талаһаань шэнжэлгэ Нарата юртэмсын хайшан гэжэ бүридэн бии болоһые элирүүлгэдэ гүнзэгы ехэ удха шанартай байна.

«Вега» гэжэ станцинуудые зохёон бүтээхэ хүдэлмэридэ совет 150 шахуу эмхи болон предприяти хабаадаба. Приборнууд, агрегадууд, түхеэрэлгэнүүд электроникын. компьютерна техникын, эрдэм ухаанай, прибор бүтээлгын, материалнуудые шэнжэлгын ба технологиин талаар амжагдаһан тон шэнэ түйлалтануудай үндэһэ һуури дээрэ зохёогдожо, бүтээгдэһэн байгаа. Газарайхидал дүтэрхы эрхэ байдалда ехэ хэмжээнэй туршалганууд хэгдэбэ. Галлейн һолиртой станциин уулзалгын орёо нарин асуудалнууд тоти мэргэнээр, амжалтатайгаар шиидхэгдээ. Олон тоото дүрэ зурагууд, мэдээсэлнүүд Газарта дамжуулагдаа.

Тус проектые бэелүүлгэ научна болон практическа ехэ удха шанартай байна. Байгуулагдаһан шэнэ техническэ хэрэгсэлнүүд, бүлэг научна приборнууд, ехэ эрээдүйтэй материалнууд, тоо баримтануудаар абтаһан мэдээсэлнүүдые болбосоруулгын онол арганууд, байгууламжын ба технологическа шиидхэбэринүүд саашадаашье замбуулинай техникэ зохёон бүтээлгэдэ, мүн эрдэм ухаанай ба арадай ажахын аша туһада үргэнөөр хэрэглэгдэхэ байна.

«Вега» түхэлэй станцинуудай научна аппаратура зохёон бүтээлгэдэ совет мэргэжэлтэдтэй хамта Австриин, Болгариин, Венгриин, ГДР-эй, Польшын, Франциин, ФРГ-гэй ба Чехословакиин эрдэмтэд болон инженернүүд үргэнөөр хабаадаба.

Совет эрдэмтэдэй. мэргэжэлтэдэй болон хүдэлмэришэдэй хэһэн замбуулинай элитэ ехэ туршалгын дүнгүүдээр сэдьхэлээ ханажа байһанаа М. С. Горбачев мэдүүлээ. Энэ ниидэлгэ Эсэгэ ороной эрдэм, техникын толотомо түйлалта, замбуулинай дайдые амгалан тайбан зорилготойгоор шэнжэлхэ талаар уласхоорондын үрэ түгэс харилсаа холбоо тогтоолгын бата найдамтай гэршэ жэшээ болоно гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Энэ шухала туршалгые бэелүүлгэ КПСС-эй XXVII съездын хүдэлмэритэй тудалдажа, совет хүнүүдые, манай Эхэ ороной бүхы ханинарые, эб найрамдалай хэрэгые хүндэлдэг бүхы хүн зониие баясуулха ёһоороол баясуулба. «Үүрэй солбон—Галлейн һолир» гэжэ проектые бэелүүлгэ, «Мир» түхэлэй замбуулинай шэнэ станциие ниидхүүлгэ манай ленинскэ партиин ба совет арадай эб найрамдалта хараа шэглэлые үшөө дахин батална.

Замбуулинай дайдые шэнжэлхэ хүдэлмэридэ хабаадаһан бүхы хүнүүдые М. С. Горбачев үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, энэ шухала, һайн һайхан хэрэгтээ шэнэ зохёохы амжалтануудые түйлахыень. элүүр энхэ, зол жаргалтай ябахыень тэдэнэртэ хүсэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Л. Н. Зайков, КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. В. Зимянин хөөрэлдөөндэ хабаадалсаһан байгаа.

(ТАСС).

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ШЭГНҮҮРЫЕНЬ ДЭЭШЭЛҮҮЛНЭ

Съездын шиидхэбэринүүдые бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхын түлөө тэмсэл хаа хаанагүй эршэтэйгээр үргэдэжэ байна. Хүн бүхэн съездын материалнуудтай танилсажа, тэрэнэй гүн гүнзэгы удха шанар онсолон тэмдэглэнэ. Эндэ табигдаһан зорилгонуудые үнэн зүрхэнһөө дэмжэжэ, урданайхиһаа бүри һайнаар ажаллахые оролдоно.

Үбэлэй үедэ малай шэгнүүр дээшэлүүлхэ гэшэ хүнгэн хэрэг бэшэ гэжэ хэншье мэдэхэ. Гэбэшье «Одон» совхозой малшад хүйтэнэйшье үедэ малайнгаа шэгнүүр ехээр нэмээнэ. Энэ хадаа малшадай дүй дүршэлые гэршэлнэ бшуу. Жэшээнь, Бальжима Цыдыпова Хүсөөтын һү һаалиин фермэдэ тугал харууһалдаг юм. Тэрэ даажа абаһан тугал бүриингөө шэгнүүрые сүүдхэдэ дунда зэргээр 780 граммаар нэмээгээ. Тиихэдэ гүрэндэ тушаагдаха залуу эбэртэ бодо малые харууһалдаг Т. Н. Колмактановай хүтэлбэрилдэг бригада үхэр бүриингөө шэгнүүрые сүүдхэдэ баһал имээр дээшэлүүлһэч байна.

Тэрэшэлэн «Эрдэм» совхозой М. Я. Балдановай хүтэлбэрилдэг коллектив хашарагуудые харууһалжа, баһал муу бэшэ үрэ дүнгүүдые түйлана. Энэ жэлэй эхинһээ малайнгаа шэгнүүрые сүүдхэдэ дунда зэргээр 642 граммаар дээшэлүүлээ.

В. ХУДАЕВ.

Мухар-Шэбэрэй район.

РЕПОРТАЖ

ЗУУТАНАЙ ЗЭРГЭДЭ

Иосиф Игнатьевич Битуевай даадаг хонишодой бригадын коллектив КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые халуунаар дэмжэн угтаба.

— Бидэ эдэ үдэрнүүдтэ хэды сүлөө забдаар багашье һаа, түрэл партиингаа түүхэтэ съездын хүдэлмэреэр ехэтэ һонирхон хараабди, шагнаабди. Илангаяа КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. Горбачевой съезд дээрэ хэһэн КПСС-эй ЦК-гай Политическэ элидхэл доторхи гүн удхатай захяа заабаринууд, сэсэ мэргэн үгэнүүд манай зүрхэ сэдьхэлые ехэл хүлгүүлээ. Юуб гэхэдэ, партиин XXVII съезд дээрэ дутуу дунданууд, манай ажабайдалда, ажал хэрэгтэ тохёолдодог дутагдалнууд тухай ёһотойл партийна үнэн сэхэ хөөрэлдөөн болоо. Илангаяа хүдөөгэй ажалшадай бэелүүлхэ зорилгонууд дээрэ Михаил Сергеевич тодорхойгоор тогтоһон байха юм,—гэжэ ахалагша хонишон өөрынгөө бодолтой хубаалдаба.

Ивалгын районой һуралсалай «Байгал» ажахын түрүү хочишон Иосиф Игнатьевич, тэрэнэй хани нүхэр Тамара Доржиевна Туламжада эхэ хонидой отарые даадаг юм. Тэдэнэртэ бүхыдөө 548 толгой эхэ хонин даалгагданхай.

Нёдондоной дүнгөөр районойнгоо чемпион болоһон И. И. Битуев арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ хонин бүриһөө хурьга абаха гэһэн дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаа һэн. Мүнөө тус коллектив абаһан уялгаяа бодото дээрэнь бэелүүлжэ ябана.

— Хониднай хурьгалжа эхилһээр һараһаа үлүү болобо. Февраль соо одоол «адхараа» гэшэ. Эгээл тэрэ сүлөөгүй үедэ Буряадай хүдөө ажахын институдта һуралсадаг Сэсэгма басагамнай ерэжэ, ехэхэн туһаламжа үзүүлээ,— гэжэ Иосиф Игнатьевич хөөрэнэ.— Мүноо хониднай хурьгалжа дүүрэнтэбэ. Бүхыдөө 520 хурьгатай болонхойбди. Иигэжэ түл абаха түсэбөө үлүүлхэбди.

Ахалагша хонишоной иимэ найдамтайгаар хэлэхэдэнь, тэрэнэй арга боломжотой байһыень мэдэрээ һэм. Юуб гэхэдэ, түрүү хонишоной байгша ондо заатагүй зуутанай зэргэдэ гараха байһандань нэгэшье һэжэг түрэбэгүй.

Бригадын гэшүүдтэй суг ябажа, хонидой, хурьгадай байра соохиень, газаахи, досоохиень харахадаа, бүхы юумэниинь хуу гуримтай, эндэ ёһотойл ажалша бэрхэ хүнүүд хүдэлдэг гэжэ ойлгоо һэмби. Хурьгадай хашаа соонь хуурай, дулаан. Калорифер тодхогдонхой, хүдэлгэгдэжэ байба. Харша хаамагуудаар холбогдоһон хорёонууд соохи хурьгадынь хуу өөдэргэн.

Тиихэдэ хонишод урма баяртайнууд ажаллажа байгаа бэлэй. Хуһамаг, хорёо соонь үбһэ тэжээл яһала ехээр ноосэлэгдэнхэй. Гансал холимог гурил бага гэжэ һанаа һэм. Юуб гэхэдэ, тэжээлэй рациондо талха таряанай зүйл багаар оруулагданхай байгаа. Эхэ хонид хүсэ шадалаа алдаагүй. Иосиф Игнатьевич намарай үедэ хонидоо нилээд таргалуулһан байгаа бшуу. Тиимэл хадаа ажахын түрүү хонишон мүнөө абаһан уялгаяа нэрэтэй солотойгоор бэелүүлхэнь ха юм.

Нүхэр Битуевай даадаг бригадын коллектив КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдээр зоригжонхой бүри үндэр амжалта түйлахын түлөө мүнөө оролдожо ябана бшуу. Тэрэнэй саашадаашье үндэр дүнгүүдые түйлахань дамжаггүй.

Д. ДАШИЕВ.

ЗАГАҺАШАДАЙ АМЖАЛТА

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь сум бэелүүлхээр социалис мүрысөөндэ оролсоһон Кабанскын районой «Прибайкалец» колхозой Алексей Никифорович Новолодский, Александр Алексеевич Метелев гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг загаһашадай бригаданууд жэлэй эхинһээ хойшо һара бүриингөө даабари амжалтатай, дүүргэнэ. Эдэ коллективүүд загаһа олзоборилхо хоёр һарынгаа түсэбые болзорһоонь уридшалан бэелүүлээ һэн. Жэшээлбэл, Алексей Новолодскиин бригада жэлэй эхинһээ хойшо 260 центнер загаһа олзоборилжо. даабарияа 118 процентдэ хүргэһэн юм. Тиихэдэ Александр Метелевэй ударидадаг коллектив даабарияа баһал үлүүлээ. Эдэ үдэрнүүдтэ тэдэнэр түрүүшын кварталай түсэбые дүүргэхэнь.

В. ДОРЖИЕВ.

Манай штатнабэшэ фотокорреспондент Н. Дригеновэй буулгаһан энэ зураг дээрэ Ахын районой «Улаан Аха» колхозой малшад Егор Содбоевич Будаевые харанат. Энэ нүхэркай олон жэлэй туршада һарлаг малые адуулхадаа, дүй дүршэлтэй боложо, үндэр үрэ дүнгүүдые түйлана. Даажа абаһан 110 толгой һарлагынь тамир һайтай, гарзагүйгөөр үбэлжэжэ байнхай. Тэрэ 2-дохи классай малшан юм.

ҮЛҮҮЛЭЭ

Районой ажахынууд, тобшолбол Ленинэй нэрэмжэтэ, «Эрдэм» колхозууд болон Кировэй нэрэмжэтэ совхоз гүрэндэ мяха тушааха кварталайнгаа түсэб болзорһоо нилээд урид дүүргэбэ.

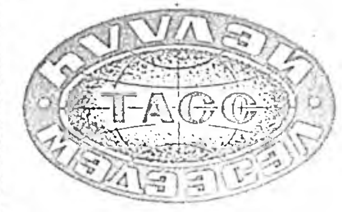
Жэшээлхэдэ, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз кварталай түсэбэй ёһоор 350 центнер, харин «Эрдэм» колхоз — 360 центнер мяха тушааха байһан һаа, түрүүшынхинь түсэбөө 9 центнерээр, нүгөөдэнь — аяар 36 центнерээр үлүүлһэн байна. Кировэй нэрэмжэтэ совхоз үшөө январь һарада 501 центнер мяха гүрэндэ худалдажа, 450 центнер тушааха түсэбөө холо үлүүлээ һэн.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой В. Тарасенко гэгшын даадаг гахайн фермын коллектив түсэб дүүргэлгэдэ горитой хубитаяа оруулаа. Эдэнэр 74 центнер гахайн тарган мяха тушааһан байна. Эрдэм колхозой малшад Ц. Цыренов, Б. Машиев, Т. Авдеев гэгшэд эрхимээр хүдэлһэн байна.

Тиигэжэ районой эдэ гурбан ажахынууд партиингаа ээлжээтэ XXVII съездые ажалай эрхим бэлэгээр угтаһан, түйлаһан энэ амжалтаяа улам батадхаха хүсэл эрмэлзэлтэйнүүд.

В. КОЗУБСКАЯ.

Сэлэнгын район.

ШЭНЭ СТАНЦИИЕ ТҮБХИНҮҮЛНЭ

НИИДЭЛГЭ ЗАЛАН ХҮТЭЛХЭ ТҮБ. (ТАСС). Леонид Кизим болон Владимир Соловьев гэгшэдэй хүдэлжэ байһан «Мир» гэжэ замбуулинай научна станци мартын 18-да Москвагай сагаар 13 часта Газарые 420 дахин тойроһон байгаа.

Космонавтнууд станциин түхеэрэлгэнүүдые, аппаратурануудые хүдэлгэхэ хүдэлмэриез үргэлжэлүүлжэ байна. Атмосферын шииг нойтонһоо уһа абаха түхеэрэлгые хүдэлгэһэн, радио ба телевизионно хэлхеэ холбооной аппаратурые туршажа үзэһэн, ажамидарал хангаха түхеэрэлгэнүүдые задалһан байгаа.

Ниидэлгын хараалагдаһан программатай зохилдуулагдажа, мартын 18-да космонавтнууд амарба.

Ниидэлгые медицинскэ талаарнь хангадаг бүлэгэй врачнуудай баталһанай ёһоор, Леонид Кизим болон Владимир Соловьев дэгдэн хөөрэлгэдэ яһала һайнаар дадажа байна.

Экипажай элидхэһэнэй телеметрическэ баримта мэдээнүүдэй ёһоор, «Мир»—«Союз Т-15» гэжэ жолоодогдодог комплексын бүхы түхеэрэлгэнүүд һайнаар хүдэлнэ.

ХАНИ ЁҺОНОЙ ОРШОН БАЙДАЛДА

ВАРШАВА. (ТАСС). Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ПНР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Войцех Ярузельский Польшын правительствын уряалаар хани ёһоной албанай хэрэгээр эндэ ерээд байһан КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Э. А. Шеварднадзитай мартын 18-да уулзаа. Хөөрэлдөөнэй үедэ совет-польшын харилсаанай хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэжэ, уласхоорондын оршом соо Советскэ Союзай ба Польшын харилсаа холбооной улам бэхижүүлэгдэжэ байһандань, сэдьхэлээ ханажа байһанаа мэдүүлбэ.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДТЭ

...дай АССР-эй Верховно Соведэй залуушуулай хэрэгүүдэй талаар саг ...ын комиссиин ээлжээтэ заседани комиссиин ...гшэ нүхэр К. К. ...вой хүтэлбэри доро ...

...иин дээрэ Түнхэнэй ...залуушуулые Эхэ ...дуратайгаар хүмүүжүүлгэ һайжаруулха, ...Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй зэргэдэ алба хэхэдэ бэлдэхэ талаар ябуулдаг хүдэлмэри тухай асуудал зүбшэгдэбэ. Энэ асуудалаар Түнхэнэй районно ...гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Н. Б. Манзаев тоо... Районно Соведэй гүйсэдкомой арадай депутадуудай сельскэ, сомоной, по... Соведүүд, районой ...комсомол, профсоюзай организацинууд, ажалша коллективүүд партийна организацинуудай хүтэлбэри доро залуушуулые Эхэ орондоо дуратайгаар хүмүүжүүлхэ, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй зэргэдэ алба хэхээр бэлдэхэ талаар зарим тэды хүдэлмэри ябуулна гээд Верховно Соведэй залуушуулай хэрэгүүдэй талаар комисси тэмдэглэбэ.

КПСС-эй XXVII съездэдэ бэлэдхэлгын, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу Эхэ дайнда совет арадай түйлаһан илалтын 40 жэлэй ойтой дашарамдуулан, район соо үргэн хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдээ. Ажалша коллективүүд арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлһэн байна.

Революционно һайндэрнүүдтэ, дайнай ба ажалай геройнуудта зорюулагдаһан патриотическа хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэнэ. Комсомолой организацинуудай үүсхэлээр «Баатаршалгын хэшээлнүүд», «Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу Эхэ дайнай хуудаһанууд» гэһэн хэмжээ ябуулганууд заншалта болонхой.

Гэхэтэй хамта, залуушуулые Эхэ орондоо дуратайгаар хүмүүжүүлхэ, сэрэгэй албанда залуушуулые бэлдэхэ талаар хүдэлмэри районой соо улам һайжаруулагдаха ба нарижуулагдаха ёһотой. Залуушуулые Эхэ орондоо дуратайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ заншалта болоһон, Эхэ ороноо хамгаалхаар бэлэн халаанине морально-политическэ, психологическа талаарнь хүмүүжүүлхэ онол арганууд-та, сэрэгэй эхин һуралсалда, залуушуулые физическэ талаарнь хүмүүжүүлгэдэ анхаралаа ехээр хандуулха хэрэгтэй. ДОСААФ-ай райком холын һуурин тосхонуудта оборонно хүдэлмэри муугаар ябуулна. Һуралсалай-спортивна баазанууд олонхи газарта хангалтагүй, муугаар баригдана. Арадай депутадуудай сельскэ, сомоной, поселково Соведүүд, районно Соведэй гүйсэдком «Бүгэдэ ниитын сэрэгэй уялганууд тухай» СССР-эй Хуулиин эрилтэнүүдые дүүргэлтын түлөө һургуулинуудай, ажахынуудай болон организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хүдэлмэриие муугаар хинана. Райгүйсэдкомой, сельскэ, сомоной, поселково Соведүүдэй гүйсэдкомуудай, ВЛКСМ-эй райкомой заседанинууд ба пленумүүд, комсомолой суглаанууд ба сессинүүд дээрэ хаа-яа хаража үзэгдэнэ.

Районһоо алба хэхэеэ ошоһон хүбүүдэй байдаг сэрэгэй частьнуудтай харилсаа холбоон батаар тогтоогдонхой гэхын аргагүй.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадууд **В. О. Базарова**, **А. М. Городчиков** ВЛКСМ-эй обкомой секретарь **А. Л. Волков** болон бусад комиссиин заседани дээрэ энэ асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсаа.

Удаань республикын Верховно Соведэй саг үргэлжын комисси «КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдтэ үндэһэлэн, залуушуулай дунда уран һайханай бүлгэмэй хүдэлмэриие саашадань хүгжөөхэ талаар Буряадай АССР-эй соёлой министерствын ябуулдаг хүдэлмэри тухай» асуудал зүбшэн хэлсэбэ. Тус асуудалаар республикын соёлой министрэй орлогшо **Н. Ю. Мадуев** элидхэбэ. Комиссиин түрүүлэгшэ **К. К. Шомоев** түгэсхэлэй үгэ хэлээ.

Верховно Соведэй саг үргэлжын комисси зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалаар зохихо шиидхэбэри баталан абаба.

ШАГНАЛ

Үни удаан саг соо үнэн сэхээр хүдэлһэнэйнь түлөө, түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой цехэй начальник нүхэр **Гофынго** Юрий Николаевичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

ЛЕНИНСКЭ БОЛОН СССР-эй ГҮРЭНЭЙ ШАНГУУДЫЕ ОЛГОХО КОМИТЕДТЭ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи литература, искусство болон архитектурын талаар Ленинскэ ба СССР-эй Гүрэнэй шангуудые олгохо комитедэй сесси Г. М. Марковай түрүүлэлгэ доро мартын 18-да Москвада нээгдэбэ. Москвагай, Ленинградай болон союзна республикануудай соёлой, искусствын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадана.

1986 ондо Ленинскэ шангуудые олгохо конкурсдо хабаадахын тула шэлэн абтаһан зохёолнууд, олониитын тэдэниие зүбшэн хэлсэлгын дүнгүүд сесси дээрэ хаража үзэгдэхэ байна.

1986 ондо СССР-эй Гүрэнэй шангуудые олголгодо табигдаһан кандидатурануудые комитет мүн лэ хаража үзөөд, конкурсдо хабаадуулхын тула тэдэнэй эрхимүүдыень шэлэжэ абаха юм.

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

УҺАЛУУРИ БА УРГАСА

Ороной Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ, партиин мүнөө үеын аграрна политикые хүсэндэнь хүргэхэ гээшэ бүхы совет арадай, хүтэлбэрилгын бүхы органуудай түрүүшын ээлжээнэй зорилго болоно. Агропромышленна комплексын бүхы звенонуудай хоорондоо нягта холбоотойгоор хүдэлхэ, эрдэм-техникын дэбжэлтын түйлалтануудта үндэhэлэн, хүдөө ажахые, тэрээнтэй холбоотой hалбаринуудые найдамтай түргэнөөр хүгжөөхэ арга олгохо шухала гэжэ КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүд соо онсолон заагданхай.

Үнэхөөрөө, эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхажа, тэрэнэй үндэhөөр арадай ажахын бүхы hалбаринуудые түргэнөөр хүгжөөхэ тон ехэ арга боломжонуудай бии байhаниинь партиин съездын материалнуудые уншажа байхада, элитээр харагдана.

Жэшээнь, газарай үрэжэл дээшэлүүлхэ, тэндэhээ ямаршье уларилтай жэлдэ найдамтай ургаса абадаг болохын тула таряалан, сабшалан уhалха болон уhалагдадаг газарые ашаглаха асуудал тухай тогтоохоор.

Манай Буряадай республикын газар дайда байгаалиингаа байдалаар, хүрьhэнэйнгөө шанараар ороной бусад регионуудта орходоо өөрын онсо илгаатай гээшэ. Тиимэhээ хүдөө ажахые хүгжөөхэ экономическа онол арганнуудые хэрэглэхэдээ, энэ илгаань хараада абалсаха ёhотой болонобди. Тэрээнгүйгөөр абтаха ургасын хэмжээе зүбөөр түсэблэхын, ажахынуудай урда тодорхой зорилгонуудые табихын аргагүй.

Газар уhалалгые абаад үзэе. hүүлэй жэлнүүдтэ энээндэ зорюулагдажа, гүрэнhөө ехэ мүнгэ зөөриин hомологдоhоной ашаар республикын бүхы районуудта уhалууриин шэнэ түхэлэй түхеэрэлгэнүүд олон баригдаа, газар уhалха техникэшье нилээд олон болоо. Уhалагдадаг газарые зүбөөр ашаглаха тухай эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэришье яhала үргэнөөр ябуулагдана. Эдэ бүгэдын ашаар уhалагдадаг, газарhаа hайн ургаса абадаг ажахынууд, бригада, звенонууд республикын алишье зонодо бии болонхой.

Гэхэтэй хамта эрдэм-техникын эдэ дэбжэлтэнүүд хаа хаанагүй адли ашаяа hайн харюулна гэхын аргагүй байна. Ехэ ажал, гаргашын хэгдэжэ шанаржуулагдаhан, уhалагдадаг болгогдоhон таряалан, сабшалангууд дээрэhээ hанаhанда хүрэмэ үндэр баян ургаса үшөөл абтанагүй ха юм. Илангаяа ган гасуурай тохёолдоhон жэлнүүдтэ уhалагдадаг газар лэ найдамтай ургаса үгэжэ, добо газарhаа дутуу абтаhан таряа, тэжээлые хүсөөхэ ёhотой бшуу.

Тиимэhээ hайжаруулагдаhан, уhалагдадаг газарнай ямаршье уларилтай жэлдэ жэгдэ hайн ургаса үгэжэ, хүдөө ажахын бүхы үйлэдбэриин найдамтай хүгжэлтэ хангаха зэргэтэй.

Игээд ерэхэдээ уhалагдадаг газараа саашадань үргэдхэхэтээ хамта, тэндэ элдэб ургамалнуудые тарижа ургуулха түрүү технологи зүбөөр хэрэглэхэ, газар уhалха ашагтай, научна үндэhэ баримтатай онол аргануудые зохёожо, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ гээшэ мэргэжэлтэдэй гол зорилго болоно.

Уhалагдадаг газарта минеральна утэгжүүлгын болон химиин бусад зүйлнүүдэй үшөөл багаар оруулагдадаг, тэндэ хэрэглэгдэхэ тусхай техникын дутаалдадаг дээрэhээ ургасань бага байна гэжэ заримдан хэлэдэг. Энэнь зарим талаараа зүйтэйшье hаа, тэрэ бага ургасын абтадагай гол шалтагааниинь бэшэ. Ажахынуудта утэгжүүлгэ, хэрэгтэй техникэ үшөөл дуталдана. Энээниие арсахын аргагүй. Гэбэшье олонхи ушарта ажалай эмхидхэлэй дутагдалнуудhаа, илангаяа уhалагдадаг газарай бодото hайн эзэдтэй болгогдоогүй, тэндэ ашаг үрэ ехэтэй ургамалнуудые hэлгүүлэн тариха таарру севооборотой зүбөөр хэрэглэгдэдэггүй, технологиин гуримай хазагайруулагдадаг дээрэhээ бага ургаса хуряагдана. Эдэ бүгэдэhөө боложо, тэндэхи газарай үрэжэлшье муудана ха юм.

Түрүү ажахынуудай дүй дүршэл дээрэhээ харахада, саг үргэлжэ хамтын подрядай гуримаар хүдэлдэг, абаhан ургасынгаа зэргээр ажалай түлөөhэндэ хүртэдэг бригада, звенонуудта уhалагдадаг газарые даалгажа үгөөд байхадал, тэрэнь ашаг үрэеэ харюулдаг байна. Юуб гэхэдэ, ажалаа, урдахи зорилгоёо hайн мэдэдэг, ямар ургаса абахадаа хэды шэнээн гол болон нэмэлтэ түлөөhэндэ хүртэхэбибди гэжэ мэдэжэ ябадаг хүнүүд лэ баян ургасын түлөө бодотоор тэмсэнэ бшуу.

Адууhа мал олоор үсхэбэрилдэг манай республикын эрхэ байдалда hайжаруулагдаhан олон жэлдэ хэрэглэгдэхэ бэлшээри бии болгохо гээшэ ехэ удха шанартай. Уhалагдадаг тиимэ бэлшээриин гектар бүхэнhөө жэлдээ 7—9 мянган килограмм тэжээлэй единицэ абаха арга бии. Тиихэдээ газарай хүрьhэнэй үрэжэлые шанаржуулжа, hайнаар утэгжүүлжэ, уhалжа, тэндэhээ тэды шэнээн ургаса заатагүй абтаха гэжэ урид программа табижа тодорхойлхо, тэрэнэй түлөө тэмсэхэ гээшэ баhал ехэ удха шанартай. Манай станциин мэргэжэлтэдэй туршалга хэжэ үзэhэнэй ёhоор харахада ,тусхай программа зохёожо хүдэлөөд байгаа hаа, уhалагдадаг газарай гектар бүхэнhөө 30—35 центнер шэнииеэ, 450 центнер хүрэтэр тэжээлэй корнеплодуудые, 75 центнер олон жэлэй ногоо, 165 центнер хартаабха, 800 центнер капуста, 235 центнер бэлшээриин ногоо абаха арга бии байна гэжэ элирүүлэгдээ.

Уридшалан табигдаhан программын ёhоор ургаса абаха гээшэмнай ямар удхатайб гэхэдэ, ямар газарые хайшан гэжэ, хэды нормотойгоор уhалаа, хэды шэнээн органическа болон минеральна утэгжүүлгэ оруулаа, ургамалые ямар технологиин ёhоор ургуулаа hаа, таарамжатайб гэжэ хуу урид тоолохо, тодорхойлхо, шэнжэлжэ үзэхэ хэрэгтэй болоно. Арбан хоёрдохи табан жэлдэ манай республикада уhалагдадаг 30 мянган гектарhаа бага бэшэ газарта ургаса тусхай программын ёhоор абадаг болохо арга бии. Уhалагдадаг газартаа хүдэлгэхэ тусхай техникээр, утэгжүүлгээр хангагдаhан, уhалууриин hайн системэтэй ажахынуудта түрүүшын ээлжээндэ тиимэ программа хэрэглэжэ болоно. Иланга энэ программын ёhоор, уhалагдадаг газарта хэгдэхэ бүхы хүдэлмэри нарин болзор соо, hайн шанартайгаар бүтээгдэхэ ёhотой.

Уhалагдадаг газарые зүбөөр, ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ гээшэ хоорондоо холбоотой олон ондоо асуудалнуудhаа дулдыдадаг.

Жэшээнь, газарай хүрьhэнэй доодо захын шиг нойтые зүбөөр хэрэглэхэ асуудалые абаад үзэе. Юуб гэхэдэ, газар уhалхада, уhаниинь хүрьhэн руу хэр түргэн доошоо шэнгэжэ, хүрьhэнэй дорохи шиг нойтондо хүрэнэб, тэрэ шиг нойтые яажа ургамалда ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэб гэжэ хараха шухала. Энээнhээ газар уhалха нормо тодорхойлогдохо ёhотой.

Тэрэшэлэн уhалагдадаг полидо таригдаhан ороohото ургамал хүрьhэнэй дорохи шиг нойтоор түрүүшээр дуталдабал, хоолосынь богони, үсөөн ороohотой болодог. Саашадаа газарыень хэдышье hайнаар уhалхада тэрэнь олон болохогүй. Мүн таряанай сэсэглэжэ байхада тэрэниие уhаар дутаабал, ургаса баhал үсөөн, наршагар ороohотой болодог. Тиимэhээ хүрьhэнэй доодо захын шиг нойтоной дан бага болошохогүйн тула дээрэhээнь hайса дэбтэтэр, доошоо 0,5 метр хүрэтэрнь норгожо байха гээшэ ехэ шухала.

Хабар газарай хүрьhэ hайса шиигтүүлхээр уhалаад, зундаа ургамалай ургажа, эдеэшэжэ байха үедэ hайса үндалуулхадал үндэр баян ургаса абтадаг. Харин тиигэнгүй газараа хабар нэгэ дахин hайн уhалаа hэмди гэжэ hанаагаа амаршоод hуугаа hаа, ехэ ургаса хуряагдахагүй. Газарайнь хүрьhэнэй шанарые, ямар уларилтай үеын байhаниие, тэндэхи ургамалай ямараар гаража байhаниие харалсажа, зун соо газарые хэды дахин уhалхаяа зүбөөр тодорхойлхо хэрэгтэй. Жэшээнь, манай туршалгын ажахыда хура бороотойшог жэлдэшье уhанай эрье шадар таригдаhан горох-обёосой холимол ургасые зундаа 4 дахин уhалhаниинь гектарай 308 центнер ногоон намаа абтаа hэн. Харин гандуу уларилтай жэлдэ куузику тариhан полиие зундаа 7—9, заримыень арба гаран дахин уhалжа, гектар бүхэнhөө 400 центнер ургаса абаа бэлэйбди.

Гэхэтэй хамта, газар уhалалгын болзорые, нормые буруугаа хэрэглэhэнhээ боложо, баhал горитой хохидол ушаруулагдана. Сабшалан, таряалан яhала hайнаар уhалагдабашье, тэрэнэй таатай болзорынь алдагдаhан дээрэhээ заримдаа мүртэй ургаса абтадаггүй. Мүн хаhа сагтань уhалбашье, тэрэнэйнгээ нормые алдаhан дээрэhээнь баhал хүлеэгдэhэн ургасын абтахагүй ушаршье бии.

Эгээл эндэ газар уhалалгые автоматизацилха, телемеханизаци хэрэглэхэ гээшэ гол шухала болоно. Мүнөө ажахынуудта «Фрегат», «Кубань», «Днепр» түхэлэй хүсэ ехэтэй шэнэ оньhон түхеэрэлгэнүүд жэл бүри олон боложо байна. Эдэ хүсэ ехэтэй техникые ашаг үрэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ шухала. Гансашье газар уhалха бэшэ, мүн хүрьhэ элдүүрилхэ, ургасын хойноhоо харууhалха, хүрьhэндэ утэгжүүлгэ оруулха болзор нормые наринаар сахиха, ургамалые элдэб хоротонhоо болон үбшэнhөө hэргылхэ гэхэ мэтэ үндэр ургаса абаха бүхы эрхэ нүхэсэлнүүдые элсүүлхэ асуудалнуудые комплексноор шиидхэхэ, бэелүүлхэ саг ерээ.

Тобшолон хэлэхэдэ, мүнөө газар таряалан эрхилэлгые, тэрэ тоодо газар уhалалгые хуушанай аргаар, нюдэ балайгаар эрхилжэ холо ошогдохоёо болёо. Хүрьhэ элдүүрилхэ, утэгжүүлхэ, уhалха, ургаса харууhалжа, хуряажа абаха хүрэтэр бүхы хүдэлмэриие эрдэм ухаанай заабариин, түрүү технологиин ёhоор эмхидхэхэ гээшэ хүдөө ажахын үйлэдбэриин ашаг үрэ үгэсые дээшэлүүлхэ, улам хүсэтэйгөөр хүгжөөхэ тон шухала арга замуудай нэгэн болоно. Уhалагдадаг газар дээрэ хүдэлдэг механизаторнууд, мэргэжэлтэд түрүүшын ээлжээндэ энээниие анхаралда абажа, шэнэ гуримаар хүдэлхэ, ажалдаа эрид хубилалта оруулха ёhотой болоно. Тиигэжэл шадаал hаа, бидэ оронойнгоо Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ зорилгодо бодото хубитаяа оруулха байнабди.

В. ХАЙНАЦКИЙ,
Буряадай туршалгын-мелиоративна станциин ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат.

КОММУНИСТ ТУХАЙ ХӨӨРӨӨН

ҮНЭН ҮГЫН ШЭДИ

РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник, Буряадай АССР-эй габьяата багша Жап Доржиевич Халудоров юрэдөө миин hуужа шададаггүй хүн. Дүшөөд жэлэй туршада лекционно хүдэлмэридэ хабаадажа байдаг эдэбхитэдэй нэгэн юм. Эдэ жэлнүүд соо хэды олон ондоо лекци болон элидхэлнүүдые уншаа гээшэб?! Тоолоно барахаар бэшэ. Шагнагшадайнь гүн сэдьхэлдэ гүнзэгы мүрнүүдые тэдэнь үлөөжэ, зүрхэ сэдьхэлынь хүдэлгэн хадуугдаhаниинь гол шухала дүнгынь болоно.

1940 онhоо Ж. Д. Халудоров партиин гэшүүн юм. Юрын малшанай бүлэдэ түрэhэн. Бага наhанhаа үншэрбэшье, түрэл оронойнгоо, нютагай хүнүүдэй туhаар өөдөө болоо юм. Хүндэ хүшэр сагта hургуулида hуража, эрдэм бэлигтэй болоо. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсажа, полит-хүдэлмэрилэгшөөр алба хээ hэн. Дайнай хүндэ хүшэрые бэе дээрэ үзэжэ, юрын солдадуудта hургаал заабари хэлэжэ, тэдэниие тэмсэлдэ уряалдаг ёhотой hурhан хүмүүжүүлэгшэ болоhон дайшалхы алдартай байhан юм. Тэрэнэй габьяае Эхэ оромнай үндэрөөр сэгнээ. Улаан Одоной ордендо, «Шэн зоригой түлөө» медальда болон бусад дайшалхы шагналнуудта Ж. Д. Халудоров хүртэнхэй. Тиихэдэ Верховно Главнокомандованиин амаршалга, баяр хүргэhэн арбаад бэшэгүүд тэрээндэ барюулагдаа.

Дайнай hүүлээр эрдэм мэдэсэеэ дээшэлүүлхэ ёhотойб гэжэ ойлгоhон Ж. Д. Халудоров Эрхүүгэй гүрэнэй университет дүүргээ hэн.

Удаань олон жэлдэ багшаар ажаллаа. Хэдэн үеын хүнүүдые эрдэм ухаанда hурган хүмүүжүүлжэ, ажабайдалай үргэн харгыда гаргаhан байха. Түрэл партиин эльгээhэн лэ газарта Жап Доржиевич эрхимээр ажаллаа, даahан уялгаяа дүүрэнээр бэелүүлээ. Түнхэнэй, Хэрэнэй дунда hургуулинуудые, мүн Хэрэнэй интернат-hургуулиие тон амжалтатайгаар хүтэлбэрилhэн байха.

Районно Соведэй гэгээрэлэй таhагые тэрэ мүн лэ ударидаа. hургуулинуудай материально-техническэ бааза hайжаруулха, багшанарай кадрнуудые бэлдэхэ хэрэгтэ Ж. Д. Халудоров ехэ оролдолго гаргадаг байгаа. Тиихэдэ hурагшадай ажалай хүмүүжүүлгэдэ онсо анхарал хандуулжа, тусхай бригаданууд, тракторист-машинистнүүдэй курсануудые бии болгохо. техническэ хэшээлнүүдые үнгэргэхэ хүдэлмэриие эмхидхэhэн байна.

Колхоз, совхозуудай хүдэлмэриие hайжаруулха тухай асуудалай гарахада, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлхыень КПСС-эй райком эльгээгээ hэн. Хэдэн жэл соо колхозой правлениин түрүүлэгшээр hунгагдаа.

Шэнэ газар элдүүрилхэ, ороohо таряанай ургаса дээшэлүүлхэ хэрэгтэ коммунист, хүтэлбэрилэгшэ Ж. Д. Халудоров ехэ хубитаяа оруулhан байха. Колхозой зарим участогуудта гектар бүриhөө 17—20 центнер ороohото ургамалнууд хуряагдаа hэн. Харин Зуун-Мориной ажалшад гектар бүриhөө анха түрүүшынхиеэ 200 центнер хартаабха тэрэ үедэ хуряаhан байна.

КПСС-эй райкомой хоёрдохи секретаряаршье хүдэлхэдөө, Жап Доржиевич партийна организацинуудай хүдэлмэридэ горитой анхарал хандуулан. ехэ ажал ябуулаа бэлэй. hүүлдэнь баhал түрүүшынгээ мэргэжэлээр hургуулида багшалаа юм. Хаанашье ажаллахадаа, коммунист нэрэдээ хүрэмэ, өөртөө эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг заншалтай хүн байгаа гээд тэмдэглэмээр.

Ажабайдалайнгаа баян дүй дүршэлөөр залуу лекторнууд, пропагандистнууд болон агитаторнуудтай хубаалдажа, мэдэхэ юумэеэ дууhан дамжуулжа байдаг. Үзэл сурталай хүдэлмэриин эдэбхитэн Халудоровта мүнөө бэелүүлжэ байhан уялгань юрын харюусалгата даабари бэшэ гэжэ тэрэ тоолодог, хүнүүдтэй уулзалгаар сэдьхэлээ ханааха, мэдэхэ юумэеэ ойлгуулан хөөрэхэ тусхай үүргэмни гэжэ сэгнэдэг байна. Хүн зондо партиин үнэн үгые дамжуулха, КПСС-эй дотоодын болон гадаадын политикые тайлбарилха. ажалшадые түсэбөө дүүргэхэ хэрэгтэнь зоригжуулха гэhэн эрмэлзэлтэйгээр ажалай болон дайнай ветеран Ж. Д. Халудоров хүдэлнэ.

Лекци уншахынгаа урда тээ ехэ бэлдэлгэ тэрэ хэнэ. Тусхай түсэбэй ёhоор, лекционно хүдэлмэриеэ ябуулна, материалнуудые тодорхойлон бэшэжэ абана. Тэрэнэй бэлдэдэг лекцинүүдэй темэ ехэ баян: уласхоорондын ажабайдал, залуушуулые коммунис ёhоор, мүн ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ тухай болон бусад асуудалнууд. Шэнээр гаргаhан номуудые, журналнуудые саг үргэлжэ уншадаг, газетэнүүдhээ материалнуудые хайшалан абажа бүридхэдэг.

«Знание» бүлгэмэй районно организациин эдэбхитэй лектор, коммунист Ж. Д. Халудоров олондо жэшээ харуулан ажаллана, КПСС-эй XXVII съездын документнүүдтэй дүтөөр хүн зониие танилсуулха, тэрэнэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдые ойлгуулха хүдэлмэри тэрэ эдэбхитэйгээр ябуулжа байна. Пенсионер болоhоншье hаа, ветеран ажаллаhан зандаа. Залуушуулые hурган хүмүүжүүлэгшэ, багша, лектор, Ж. Д. Халудоров хүдэлмэриин түрүү зэргэдэ ходёдоо ябана.

Б. БИРБАЕВ,
Толтойн дунда hургуулиин партийна организациин секретарь.

Түнхэнэй район.

МАЛ АЖАЛ — онсо тухала hалбари

ШҮҮМЖЭЛХЫ ЁҺООР ХАРАХА

бүхы совет арад зон Коммунис партиингаа ээлжээтэ съездын шиидхэбэринүүдээр, съезд дээрэ баталагдан абтаhан КПСС-эй документнүүдээр зоригжон, ороной Эдеэ хоолой программые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ улам эршэтэйгээр оролсобо.

Үнгэрэгшэ табан жэл, мүн 1985 он районой малшадта тон хүшэр байhан. hү үйлэдбэрилгөөр болон энэ продукци гүрэндэ худалдалгаар түсэбүүд дүүргэгдээгүй үлэшоо. Энээнэй шалтагаан гэхэдэ, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүгhөө мал ажал эрхилхэ хэрэгтэ алдуунууд болон дутагдалнууд гаргагдаа гэхэдэ, алдуугүй. Гадна эдэ жэлнүүдтэ тэжээлэйнь бааза тон бирагүй hэн. Үнэхөөрөөшье, үбhэ тэжээлээр ходо дуталдажа, садатараа эдеэлдэггүй байhан hаамхай үнеэнhээ ехэ хэмжээнэй hүн гараха аал?

Гадна район дотор үнгэрөөшэ табан жэлэй туршада дүн хамта 9,5 мянган үнеэн hубайржа. имагтал энэ шалтагаанhаа боложо hү үйлэдбэрилгөөр болон гүрэндэ тушаалгаар түсэбүүд дүүргэгдээгүй байна. Тиин эхэ малай hубайралгые усадхаха, эбэртэ бодо малай үүлтэр болон ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ шухалын шухала нөөсэ болохо искусственна аргаар үнеэд болон хашарагуудые үрэжүүлхэ хүдэлмэридэ ажахынуудай зоовотмэргэжэлтэд анхарал бага хандуулдаг байhан, харин РАПО-гой ахамад мэргэжэлтэд хиналта бэелүүлдэггүй байгаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Үнгэрhэн жэлэй хүдэлмэриин дүнгүүдээр үнеэн бүриhөө гурба мянган ба дээшэ килограмм hү hааhан hаалишадай зүблөөнэй республикын ниислэлдэ болоходонь, тэрээндэ хабаадалсаха нэгэшье hаалишанай районhоо үгы байhанда ехэ халагламаар бэлэй. Юуб гэхэдэ, районой hаалишад эдэ түрүүшүүлтэй нэгэ адли эрхэ байдалда хүдэлдэгшье hаа, тэдэнэртэ хүрэмөөр ажаллажа бяранагүй гээшэл даа. Хэтэрээд ерэхэдээ, түхэреэн жэлэй туршада үнеэн бүриhөө гурба мянганhаа байха мянганшье килограмм hү hаагаагүй hаалишад олон.

Зүгөөр тоотоихон лэ фермэ болон hаалишад үнгэрөөшэ табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ абаhан уялгануудаа дүүргэжэ шадаhан байна. Эдэнэй тоодо Чисаанын совхозой Булагай, «Первомайский» совхозой Леоновкын, Хэжэнгын совхозой Краснояраi hүhаалиин фермэнүүд, hаалишад Б. Жамбалова, В. Наманжуева (Могсохоной совхоз), Г. Куприянова, Н. Филиппова (Хэжэнгын совхоз), Н. Скворнякова, А. Михайлова (Худанай совхоз), И. Вторушина, Е. Яковлева («Первомайский» совхоз) болон бусад ороно. Оройдоол 12 hаалишад үнеэн бүриhөө 2000 гаран килограмм hү hаагаа. Районой hү hаалиин фермэнүүдэй коллективүүд, мүн hаалишад бултадаа эдэнэрhээ жэшээ абан, үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлhэн hаань, hү үйлэдбэрилгэ болон гүрэндэ худалдалгаар үнгэрөөшэ табан жэлэй, мүн 1985 оной түсэбтэ даабаринууд сүм дүүргэгдэхэ байгаа гэжэ hанагдана.

Энэ жэлдэ район 49.500 центнер hү гүрэндэ тушааха, тэрэнэй 9000 центнерыень нэгэдэхи кварталда худалдаха ёhотой юм. Энэ хараа зорилгоёо лаб дүүргэхын тула hү үйлэдбэрилгэеэ январь hарада 26 процентээр, февральда 28 процент болон март hарада 26 процентээр ехэ болгохо хараатай байhан юм. Зүгөөр жэлэй эхин hарада 3.084 центнер hүн hаагдажа, 2589 центнерынь гүрэндэ худалдагдаа гэхэ гү, али hү үйлэдбэрилгөөр түсэблэгдэhэн ургалта түйлагдаагүй болоно ха юм.

Тэрэшэлэн Худанай, «Первомайский» совхозууд январь hарада hү hаалияа нёдондоной энэ үеынхиhоо доошолуулhан байна.

hү гүрэндэ тушаалгаар январь hарынгаа түсэб район 106 процент дүүргээ. Тиимэhээ нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо 896 центнерээр ехэ hүн худалдагдаа гээшэ. Иимэ хубилалтые тон hайн гэжэ тоололтой.

Районой hү hаалиин фермэнүүдэй коллективүүд, мүн hаалишад КПСС-эй XXVII съездые ажалай эрхим бэлэгүүдтэйгээр угтахын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, hү үйлэдбэрилгэ болон гүрэндэ тушаалгаар февраль hарада нёдондоной хиhоо бүри дээгүүр дүнгүүдые түйлаhан байна. Жэшээлхэдэ, үнгэрөөшэ жэлэй февральда район дотор hү үйлэдбэрилгөөр ба худалдалгаар түсэб тус бүридөө оройдоол 73 ба 62 процент дүүргэгдэhэн hаань, байгша ондо энэ дүн 97 болон 91 процентдэ хүргэгдэбэ. Үнеэн бүриhөө 133 килограммай орондо 168 килограмм hүн hаагдаhан байна. Яhала муу бэшэ ургалта гээшэл даа. Тэрэшэлэн hү hаалиин фермэнүүдэй дундаhаа Чисаанын совхозой Булагай, Хэжэнгын совхозой Краснояраi. Худанай совхозой Иннокентьевкын фермэнүүдэй коллективүүд партиин ээлжээтэ съездын хүдэлмэреэ эхилхэhээ урид гүрэндэ hү худалдалгаар хоёр hарынгаа түсэб дүүргэжэ, ороной коммунистнуудай түүхэтэ хуралдаае эрхим бэлэгээр угтаhан байна.

Үнгэрhэн хоёр hарын туршада бүхыдөө районой ажахынууд дүн хамта 5416 центнер hү гүрэндэ худалдаа гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхиhөө 1797 центнерээр ехэ продукци тушаан абалгын пунктда ябуулhан байна.

Зүгөөр hанаагаа амарха үндэhэн үгы. Юуб гэхэдэ, районой hү hаалиин фермэнүүдтэхи үнеэн бүхэн январь, февраль hарануудта 8.5—9,0 тэжээлэй единицэ тэжээлээр хангагдаа. Иимээр эдеэлүүлэгдэhэн үнеэн сүүдхэдээ дундаа зэргээр 5—7 килограмм hү үгэхэ ёhотой юм. Гэхэтэй хамта, район дотор нэгэ үнеэнhээ тон бага hүн hаагдана. Жэшээлхэдэ, Загаhатын совхоз үнгэрөөшэ hарада үнеэн бүриhөө сүүдхэдээ дундаа зэргээр 1.8 килограмм, «50 лет Октября» — 2,2 килограмм, Могсохоной, Хэжэнгын совхозууд — 2,4 килограмм hү hаагаа бэлэй. Тиимэhээ гаргашалагдаhан тэжээл өөрыгөө харюулнагүй, ёhотой бусаалта үгэнэгүй гээшэ. Иимэ байдалые юугээр тайлбарилтайб гэхэдэ, hү hаалиин зарим фермэнүүдтэ шэнэ түрэhэн үнеэдые, гунжадые зүбөөр hаажа шаданагүй гэхэ гү, али шэнэ гунжадые оло дахин hаахаяа залхуурhан дээрэhээ, тэдэнээ шэргээжэрхинэ. Игэжэ 9—10 hарын туршада продукци үгэхэ ёhотой байhан үнеэн тугаллаhанай hүүлдэ hаалгахаяа болишоно бшуу. Тэжээл hайнаар буйлуулагдажа, шанаржуулагдажа малда эдюулэгдэнэгүй, ажалай журам болон үдэрэй гурим эбдэгдэнэшье. Энэ хэлэгдэгшые иимэ жэшээгээр баримталхада болохо байна. Хэжэнгын совхозой Краснояраi болон Бахлайтын фермэнүүд нэгэл адли эрхэ байдалда хүдэлдэг, үнеэдынь нэгэл рационоор эдеэлүүлэгдэдэг ааб даа. Зүгөөр Краснояраi фермын коллектив hү үйлэдбэрилгөөр, гүрэндэ худалдалгаар үнгэрhэн хоёр hарынгаа түсэбүүдые зуу hайса гаран процентээр дүүргээд байхадань, бахлайтынхид энэ дүнгүүдээ зууншье процентдэ хүргөөгүй. Краснояраiхидай жэлэй эхинhээ үнеэн бүриhөө 238 килограмм, харин февраль hарада 134 килограмм hү hаагаад байхадань, бахлайтынхид хоёр дахин багые hааhан байна. Нэгэ адли эрхэ байдалда хүдэлдэг аад, хоёр ондоо дүнгүүдые түйладаг коллективүүдые тоолобол, олон байха. Гансал ажалдаа хандасамнай нэгэ адли байнагүй ха юм.

Районой совхозууд гүрэндэ hү тушаалгаар нэгэдэхи кварталайнгаа түсэб дүүргэхын тула март hарада 3584 центнер сагаан эдеэ тоhоной заводто ябуулха ёhотой юм. Энэ зорилго бэелүүлэгдэхээр, юуб гэхэдэ, үнеэд түлэг тугаллажа эхилэнхэй. Энэ жэлэй түрүүшын гурбан hарын туршада 1760 толгой тугал абтахаар хүлеэгдэнэ. Кварталай түгэсэтэр арбаад хоног шахуутай үлэбэ, Хэрбээ hү hаалиин фермын хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй 1985 ониие мүн түсэбтэ табан жэлэй үнгэрhэн хоёр hарые ажалдаа ямар дүнгүүдтэйгээр дүүргэhэнээ шүүмжэлхы ёhоор хаража, үзөөд энээнhээ зүб тобшолол хэжэ, ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандаhан, дотоодын арга боломжо болон нөөсэнүүдээ хүсэд дүүрэнээр хэрэглэhэн лэ ушарта hү үйлэдбэрилгөөр болон гүрэндэ худалдалгаар түсэбтэ даабаринууд сүм дүүргэгдэхэ байна.

Ш. ГОМБОЕВ.
Хэжэнгын район.

ТАРИЛГЫН УРДА ТЭЭ...

БЕЛГОРОД. Хүдөө ажахыда хими нэбтэрүүлдэг станциин хүдэлмэрилэгшэд Белгородско областиин колхоз, совхозуудта агрохимиин паспортнуудые ба полинуудай картосхемэнүүдые барюулба. Тэрээн сооньгазарай гашуун хүрьhэндэ минеральна утэгжүүлгэ оруулха тухай зүбшэлнүүд бии. Мүнөө жэл зарим ажахынууд газарай хүрьhэндэ үе үеэрнь извёосхо оруулха юм. Түсэблэгдэhэн ургасын агрохимическэ болбосоруулга тусхай категоридо оруулагдаа. Иимэнүүд талмайнуудта ороohото ургамалнууд 4—5 центнерээр ехээр абтана.

КИЕВ. Тарилгын урда тээ хэгдэhэн шалгалта наран сэсэгэй шанарыень hайн гэжэ элирүүлбэ. Ажахынуудта бэлдэхэгдэhэн наран сэсэгэй 235 мянган центнерынь селекциин шэнэ талыень бүридхэнэ. Тэдэнэй дунда «одесский-103» гэжэ гибрид үндэр hайн ургаса үгэдэгөөрөө илгарна. Тэрэ мүн бэшэ зургаан сортнуудта адли тэсэмгэй, оньhожоруулмал аргаар хуряалга хэхэдэ таарамжатай. Республикын таряашад индустриальна технологи хэрэглэхэ юм.

ОРЕНБУРГ. Гайска районой механизаторнууд комбайнуудаа заhабарилжа, область дотороо түрүүлэн дүүргэбэ. РАПО-гой эдэбхеэр байгуулагдаhан заhабариин цехэй мэргэжэлтэд богони болзорто техникэеэ бэлэдхээ. Промышленна предприятинуудай коллективүүд шеф ёhоор машинануудые заhажа үгэhэн байна. Хүрьhэ элдүүрилдэг техникэ, тракторнууд бэлэн болгогдоо.

ЛЕНИНГРАД. Ленинградска областиин таряан ажалшад урда жэлнүүдэйхидэ орходоо 2 миллион тонноор үлүү наг шэбхэ хүдөө полинуудта гаргаhан байна. Энэнь хамтадаа 10 миллион тонно наг шэбхэ болоно бшуу. Энэ тоо баримтанууд энээнhээ ехэшье байжа болохо байгаа, Гэбэшье торф үйлэдбэрилэгшэдэй хүдэлмэридэ ушардаг гуримгүй ябадал hаад болоо. Тэдэ хамта дээрэ зуугаад мянган тонно продукци дутуу үгөө. Тэрэнэй гэмээр мүнөө шубуунай фабрикын ба гахай шэжэлэйн комплекснуудай шэбхээр [illegible] бүтүүлжэ байна. Мүнөө «Ленторф» нэгэдэлдэ ажахын тоосооной оньhожоруулагдамал бригаданууд байгуулагдаа. Мүн торф абадаг газарта найдамтай харгынууд бүтээгдээ.

АСТРАХАНЬ. Астраханска областиин газар үрэжүүлдэг отрядууд нуга сабшалангаа минеральна утэгжүүлгээр «хооллуулха» хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Агрохимическэ лабораторинуудай зохёоhон картограммануудай үндэhөөр ерээдүйн сабшалангууд утэгжүүлэгдээ. Волго шадарай Енотаевска, Наримановска районуудай колхоз, совхозууд сульфат аммоний гэжэ утэгжүүлгые гектар бүхэндэ 3—5 центнер оруулаа. Мэргэжэлтэдэй тоолон гаргаhанай ёhоор, гектарhаа 6—7 центнерээр үбhэ хуряалга ехэ болгогдохонь. Нёдондо жэлэйхидэ орходоо, 20 мянган гектараар ехэ иимэ бодос нуга сабшаланда оруулагдаа.

ПЕНЗЭ. «Елизаветинский» совхозой таряан ажалшад эдэ үдэрнүүдтэ тарилгын урда тээхи үрэhэ бэлдэлгээ хэжэ байна. Тиихэдээ лазерай гараhан наранай гэрэлээр түхээнэ. Нёдондо жэл область соо иимэ тусхай түхеэрэлгэ түрүүлэн тодхожо, тэрэнэй ашаар үрэhэнэй шанарынь туршагдаhан байна. Тэрэ үрэhэн түргэн hайнаар гансата гараа. Тиимэ полиин гектар бүхэнhөө 5 центнер ургаса үлүүлэн хуряагдаа. Мүнөө жэл тус совхозой бүхы үрэhэн тарилгын урда тээ тиимэ «хүсэ» абаха юм. Ажахын тарилгын бүхы материал 1-дэхи, 2-дохи классай эрилтэдэ хүргэгдэнхэй.

ЕРЕВАН. Армениин Октомберянска районой таряашад хабарайнгаа хүдэлмэридэ хандажа эхилээ. Эндэ эдеэ хоолдо оруулагдаха hайн шанартай сортнуудые тариха юм. Саад ургуулагшад лаб хүрэхэ тарилгын материалтай бшуу. «Наири», Лукашинай нэрэмжэтэ совхозуудай питомнигуудта миллионhоо үлүү рассада ургуулагдаа. Виноград таригшад плантацинуудаа шэнэлхын түлөө шэнэ арга хэрэглэбэ. Энэ арга хэдээ ургамалай тооhотолгые түргэдхэхэ ба үйлэдбэриин гаргашануудые бага болгохо байна.

(ТАСС).

БҮТЭЭСЭ ЕХЭТЭЙГЭЭР

Наушкын мяханай комбинадай ажалша коллектив партиин XXVII съездын хүндэлэлдэ дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ оролсожо, байгша оной хоёр hарын түсэбые февралиин 12-то дүүргээ бэлэй. Оронойнмнай коммунистнуудай дээдын хуралдааная үдэрнүүдтэ тус коллектив бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ гараба.

Тэрэнэй дүнгынь — ажалай шэнэ амжалта. Байгша оной I кварталай түсэб болзорhоо урид бэелүүлэгдээ. Комбинат дотор дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ колбасна цехэй хүдэлмэрилэгшэд Е. И. Москаленко, А. В. Селиванова, С. С. Бондаренко гэгшэд эрхим үрэ дүнгүүдые түйлаhан байна.

Е. АЛЕКСАНДРОВ.
Хяагтын район.

ЭРХҮҮГЭЙ ОБЛАСТЬ. Катангска район областиин эгээн хойто зүгтэ оршодог, газар дайдаараа үгаа ехэ нютаг юм. Эндэ ангуушад, загаhашад, геологууд, модо бэлэдхэгшэд ажаhуудаг. Бүхы ашаагаа, шухала хэрэгтэй оньhон т[ехникэ] ... замаар зөөдэг гэ[нэ].

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ... гуудай, захилаар ... асараад буулгажа ...

ДЭМ УХААНАЙ ЯЛИГУУДЫЕ — ҮН ЗОНДО

XXVII съездые угтуулан республикымнай библиотечна коллективүүд үзэл сурталай талаар хүдэлмэриеэ эршэмжүүлһэн байна. Оронойнай коммунистнуудай үнэн хуралдаание угтуулан тусхай түсэбүүд зохёон партиин горкомууд, райкомууд болон парткомууд hэн. Библиотекэнүүдэй ниитэ-агитационно, массовска хүдэлмэри, номуудай тусхай выставкэнүүд, совет, профсоюзай, комсомолой органуудтай, «Знание», клубууд ба киносетьнүүдтэй суг эмхидхэгдээ. Библиотекэнүүдэй ниитэ-политическэ хүдэлмэрие республиканска органууд эрхилхэhээ г а д н а, х и н а н шалгадаг Захааминай, Бэшүүрэй, Зэдын, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй районуудай библиотекэнүүдэй КПСС-эй XXVII съездые угтуулһан хүдэлмэри партийна комитедүүдэй заседанинууд болон республикын Соёлой министерствын коллегиин хэдэн удаа зүбшэн хэлсэгдээ.

КПСС-эй XXVII съездые угтуулан библиотекэнүүдэй хүдэлмэри эмхидхэлгэ» гэһэн асуудалаар районно семинарнууд, практикумууд үнгэрэгдэжэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй хүдэлмэриин дүнгүүд зүбшэн хэлсэгдэһэн, социалис шэнэ уялганууд абтаһан байна. Районуудай түбэй библиотекэнүүдэй хүтэлбэреэр «Арбан нэгэдэхи табан жэлые габшагайгаар түгэсхэе! КПСС-эй XXVII съездэ — нэрэтэй солотой угтамжа!» гэһэн районнай социалис мүрысөөн үнгэрэгдөө. Мухар-Шэбэрэй, Кабанскын, Баргажанай районуудта «Районой библиотекэ — партийна съездэ» гэһэн конкурс-харалтанууд эмхидхэгдэжэ, библиотекын хүдэлмэриин түрүү дүй дүршэлые дэлгэрүүлхэ зорилгоор һонирхолтой хэрэгүүдэй альбомууд зохёогдожо, дамжуулга үнгэрэгдөө.

Съездын урдахи үедэ, мүн съездын хүдэлмэрилхэ үедэ дүнгүүдые харуулан ойлгуулламжын болон аман үгын идхалай хүдэлмэриин бүхы арга онолнуудые библиотекэнүүд хэрэглэжэ байна. Выставкэ, стенд, плакат, альбом, уулзалганууд, аман үгын журнал, уншагшадай конференци гэхэ мэтэ үнгэрэгдөө. Тиигэжэ партиин съезднүүдэй делегадуудтай уулзалганууд Хориин, Түнхэнэй, Зэдын, Мухар-Шэбэрэй, Кабанскын болон бусад районуудта эмхидхэгдээ.

КПСС-эй XXVII съездын хүдэлмэрилхэ үдэрнүүдтэ республикын библиотекэ бүхэндэ митингнүүд болоһон байна. Библиотекын мэдээсэлнүүдэй «Съезд часhаа часта» гэһэн стенд дээрэ съездын үдэр бүриин заседанинуудай материалнууд харуулагдаа. Партиин ЦК-гай Политическэ элидхэлэй болон республикымнай ажалшадай, һайшаан байһан тухай мэдээсэлнүүд «һайшаанабди, дэмжэнэбди партиин түсэбүүд — арадай түсэбүүд» гэһэн стендүүдтэ үгтөө. Тиихэдэ партийна комитедүүдтэй, пропагандистнуудтай, агитаторнуудтай суг библиотекарьнүүд съездын материалнуудые ажалшадта тайлбарилан ойлгуулха хүдэлмэридэ хабаадалсаа, мүнөөшье хабаадалсажа байна.

КПСС-эй XXVII съездые республикымнай библиотекарьнүүд ехэ бэлэгтэйгээр угтаа. Хүн зониие болон ажалша коллективүүдые номоор хангалгые һайжаруулха талаар дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудаа сүм дүүргэһэн байна. Тиигэжэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада республикымнай хүн зоной 80 процентнь библиотекэнүүдэй уншагшад болоо. Гүрэнэй библиотекэнүүдтэ уншагшадай тоо һүүлшын табан жэлэй туршада 36 мянган хүнөөр дээшэлээ гэхэ гү, али тэрэнэй тоо 717-до хүрөө. Нэгэ жэлэй туршада 14 185 мянган экземпляр ном уншагшадта үгтөө. 64 мянга гаран ниитын хэмжээнүүд эмхидхэгдэһэн байна. Ниитын-политическэ литература уншаха дуратайшуулай ургаһан тоо библиотекэнүүдэй агитационно-пропагандистска хүдэлмэриин ашаг үрые, нүлөөе гэршэлэн харуулна. Партиин съездын урдахи үдэрнүүдтэ общественно-политическэ 70 мянга шахуу ном үгөө, 7 мянга гаран уншалга эмхидхэгдээ.

КПСС-эй XXVII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые улад зондо тайлбарилан ойлгуулха талаар ехэ зорилгонууд мүнөө библиотекэнүүдэй урда табигдаба. 1986—1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэр үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын үндэһэн шэглэлнүүд һаяхан газетэнүүдтэ толилогдобо. Тэрэнэй нэгэ шэглэлтэ «Хүн зоной библиотечнэ хангалгые һайжаруулха» гэжэ бэшээтэй. Энэ ехэ эрилтэ бидэнэй шухала зорилго юм. Тэрэниие гол хүтэлбэри болгон, бүри һайнаар хүдэлхэ, арад зоноо номоор хангалгые бүри эдэбхитэйгээр ябуулха ёһотой байнабди.

Р. ХАМАГАНОВА,
М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска научна библиотекын секторые даагша.

ҺУРГУУЛИИН РЕФОРМЫЕ БЭЕЛҮҮЛНЭБДИ

ФИЗКУЛЬТУРЫН БАГША

Мүнөө манай орон дотор юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудта 45 миллион шахуу үхибүүд һурадаг юм. Тэдэнэр бултадаа шахуу неделидэ хоёр дахин физкультурын хэшээлдэ ябадаг. Бусад предмедүүдтэй тэн адляар һуралсалай программада ородог эдэ хэшээлнүүдһээ һурагшад имагтал врачай зууршалгаар сүлөөлэгдэдэг байна.

Манай һургуулинуудай физкультурын багшанар 7-һоо 18 хүрэтэр наһанай 45 миллион хүбүүд, басагадай дунда үргэн ехэ хүдэлмэри ябуулха ушартай болоно. Һургуулиин ямаршье багша иимэ хүдэлмэри ябуулаа юм ааб даа. Зүгөөр тэдэнэй ажал тодорхой программын үндэһөөр ябуулагдана бшуу. Тиихэдэ физкультура заадаг багшанарта иимэ программань тодорхой бэшэ олон янзын байна. Ушарынь гэхэдэ, үхибүүдэй бэе махабадые али бүхы талаарнь хатуужуулха, тэдэнэй элүүр энхые бэхижүүлгэдэ туһалха, физическэ культурын үндэһэ һуурие шудалха, бага балшар һурагшадые спортын хэшээлнүүдтэ, мүрысөөнүүдтэ таһалгаряагүйгөөр элсүүлэн хабаадуулха шухала.

Һурагшад өөһэдөө физкультурын хэшээлнүүдые амаралта, тоомоо таһарха саг, гүйхэ, харайха, багшын асуудалда харюусахагүй юумэн шэнгеэр һанадаг байна.

Магад, физкультурын хэшээлые ямараар, хайшан гэжэ үнгэргэлгын тодорхой бэшэ, һургуулида физическэ хүмүүжүүлгын программын гүйсэд дүүрэнээр зохилдуулагдаагүй байһан ушар орон доторнай физкультурада хайша хэрэгээр хандаха ябадал бии болгоо гү гэжэ һанахаар.

Мүнөө энээн тухай үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүд болоно. Ажал хүдэлмэри, һанамжануудаа хэлсэлгэ, хүдэлмэриин түрүү онол арганууд тад ондоо юумэн тухай гэршэлнэ. Физическэ талаараа түгэс һайнаар хүгжэхын тула һурагшад үдэртөө ядахын сагта нэгэ час эдэбхитэй физическэ һуралсал гараха ёһотой. Неделидэ хараалагдадаг, физкультурын хоёр хэшээл үхибүүдэй согтой хүхюунээр, хүнгэн солбоноор, эршэтэй эдэбхитэйгээр хүмүүжүүлгые гүйсэд хангажа шададаггүй байна. Энээнһээ уламжалан, үхибүүд хүдэлсэгүй хүжүүн, босхи, хэмһээ үлүү шэгнүүртэй болошодог байха юм. Мүнөө һургуулиин программын гол уряа тодорхойлогдоо — үдэртөө физкультурын нэгэ час. Мүнөө үедэ бэелүүлэгдэжэ байһан һургуулиин реформо хараалагдаһан уряа лозунгые бэелүүлхэ бодото хэмжээнүүдые хараална — тиигэжэ һургуулинуудта үглөөнэй гимнастика, хэшээлнүүдэй хоорондохи забһарлалгын үедэ хурдан түргэн нааданууд, эстафетэнүүд үнгэргэгдэхэ, һургуулиин спортклубуудай хүдэлмэри эдэбхижүүлэгдэхэ байна. Һургуули доторхи мүрысөөнүүдые, спортын ниитэ үдэрнүүдые, элдэб һайндэрнүүдые ходо ходо үнгэргэхэ шухала.

Гэбэшье баталагдаһан программа хадаа зорилгоёо бэелүүлхэ замай эхин болоно бшуу. Тэрэниие бэелүүлгэ һургуулиин физкультурын багшаһаа, тэрэнэй мэргэжэл шадабариһаа, ажал хэрэгтээ хандасаһаа бүрин хүсэдөөр дулдыдаха байна. Манайда физическэ һуралсалай багшанарые бэлдэлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдадаг. Ушарынь гэхэдэ, тэдэнэй хүдэлмэри айхабтар шухала удхашанартай юм. Тэрэ үхибүүдэй элүүрые хамгаалгатай, тэдэнэй ажабайдалай түхэл шэнжые бүрилдүүлгэтэй таһаршагүй холбоотой байдаг гээшэ.

Ороной 225 дээдэ болон тусхай дунда һургуулида физкультурын багшанарые һурган бэлдэдэг юм. Физкультурын 27 институт, 25 техникум, университедүүд болон багшанарай институдуудта физическэ хүмүүжүүлгын 99 факультет болон отделени, багшанарай училищинуудай 74 отделени тэдэнэй тоодо ороно. Жэл бүри эдэ һургуулинууд юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудта хүдэлхэ физическэ хүмүүжүүлгын 20 мянга гаран мэргэжэлтэдые бэлдэдэг. Тэдэнэй мэргэжэл шадабари урган дээшэлжэ байна.

Гэбэшье эрдэм мэдэсэ, мэргэжэл шадабари эдэ бүхы асуудалнуудые шиидхэжэ шадахагүйл. Багшын хүдэлмэри хадаа хододоо зохёохы ажал ябуулга, шэнэ юумэ бэдэрэлгэ болоно. Физкультурын багшашье иимэл байха ёһотой. Литвагай һургуулинуудай физкультурын эрхим түрүү багшанарай нэгэн Чесловас Вишнявецкас энээн тушаа иигэжэ хөөрэнэ:

— Үхибүүдтэ хүдэлсэ хадаа наадан болоно. Эгээл тиимэһээ физкультурын хэшээл бүхэн футболой мүрысөөн гү, али столой теннисээр наадалга шэнги һонирхол татаха зэргэтэй. Эхин классуудта һурадаг багашуулда энэнь илангаяа шухала удха шанартай байна. Хэшээлдэ ерэгшэдтэ багшын энэрхы дулаанаар хандаха гээшэ энээнэй хоёрдохи эрилтэ болоно. Нэгэ наһанай үхибүүдшье бэе махабадайнгаа хүгжэлтөөр ондо ондоо байдаг гээшэ. Заримдаа ташарайгүй һулахан бэетэй хүбүүндэ ямар бэ даа юумэ шогложо хэлээ һаашни, тэрэ гомдожо магадгүйл. Энэ ушарһаа физкультурын хэшээлнүүд тэрээндэ һонигүй боложо, дурыень татахагүйһөө гадна, спорт эрхилхэһээ байтагай, харахашье дурагүй болошодог юм...

Математика гү, али түүхэдэ, зоологи гү, али хари хэлэндэ орходоо бэлэхэнээр, амаралта шэнгеэр һанагдадаг физкультурын хэшээлнүүдтэй иимэ хангалтагүй ушар тохёолдохо-доо болохо!

— Би хэшээлдээ хододоо тон наринаар бэлдэдэгбди, — гэжэ Чесловас Вишнявецкас хөөрэнэ. —Али бүхы юумэн тухай, ашатай туһатай, һонирхолтой наадануудые шэлэжэ олохые оролдодогби.

Районой гү, али городой түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдтэ бэлдэлгэтэй холбоотой физкультурын хэшээлнүүдтэ үхибүүн бүхэн дурладаг гээшэ. Гэбэшье энэ талаар дутагдал ушардаг гээшэ.

Командануудайнгаа спортивна амжалта түйлалтануудаар алдаршаһан һургуули Вильнюстэ бии. Һанаха маягта, тэрэнэй физкультурын багшын амжалтатай һайнаар хүдэлжэ байһые элирхэйлэн гэршэлһэн ушар болоно хэбэртэй. Зүгөөр нэгэтэ һургуулиин һурагшадай дунда дуратай, дурагүй предмедүүд тухай асуулта үнгэргэгдэбэ. Тиихэдэ директор гайхан тагнаа һэн. Ушарынь юуб гэхэдэ, физкультура хадаа һургуулида эгээл дурагүй предмет байгаа бшуу. Энээнэй ямар юумэндэ үндэһэлдэг байһые директор хойшодоо элирүүлбэ Ушарынь гэхэдэ, физкультурын багша үндэр үрэ дүнгүүдые харуулжа, һургуулиин суглуулагдамал командануудта ородог үхибүүдтэ гол анхаралаа хандуулдаг байшоо. Эдэ бүгэдэ физкультурын хэшээл үнгэргэлгэдэ дулдыдадаг һэн. Һурагшадай олонхид физкультурын хэшээлнүүдтэ ёһын тэдыдэ хабаадуулагдадаг байба.

Һургуулиин реформо ороной залуу үетэниие һурган хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие һайжаруулгада хабаатай бүлэг асуудалнуудые шиидхэнэ. Һурагшадые физическэ талаарнь хүмүүжүүлгэ хадаа иимэ асуудалнуудай нэгэниинь болоно. Магад, тэдэнэй дундаһаа гол шухала бэшэшье һаа, тэрэ бүгэдэндэ, физическэ хүмүүжүүлгэдэ, үхибүүдэй элүүр энхэ байлгада хабаатай. Эгээл тиимэһээ тэрэ тон шухала удха шанартай байна.

Владимир КИРИЛЛЮК.
(АПН).

СССР-эй ФИНАНСЫН МИНИСТЕРСТВЭҺЭЭ, СССР-эй ГҮРЭНЭЙ БАНКҺАА

1986 ОНДО ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ УЛАСХООРОНДЫН ЖЭЛЫЕ ҮНГЭРГЭЛГЭТЭЙ ДАШАРАМДУУЛАН, ДУРАСХААЛТА МОНЕТЭ ГАРГАХА ТУХАЙ

1986 ондо Эб найрамдалай уласхоорондын жэлые үнгэргэлгэтэй дашарамдуулан, 1986 оной мартын 18-да 1 түхэригэй дурасхаалта монетэ гаргагдаба.

1 түхэригэй дурасхаалта монетэ сагаан үнгэтэй зэд-никелиин холисоор шудхагдаха байна. Тэрэ 31 миллиметр диаметртэй.

Тэрэнэй нюур болон ара талань захаараа наашаа гараһан гурьбатай.

Монетын нюур таладань СССР-эй Гүрэнэй герб зурагданхай, «1 түхэриг», «1986» гэжэ бэшэгдэнхэй.

Монетын ара таладань Эб найрамдалай уласхоорондын жэлэй һүлдэ тэмдэг тобойлгон зураатай, захаарнь «Эб найрамдалай уласхоорондын жэл» гэжэ бэшээтэй.

1986 ондо Эб найрамдалай уласхоорондын жэлые үнгэргэлгэтэй дашарамдуулан гаргагдаһан дурасхаалта монетэ мүнөө үедэ бии байгаа бүхы монетэнүүдтэй хамта гүрэнэй, кооперативна, ниитын предприятинууд, эмхи зургаанууд, организацинууд, колхозууд, хүнүүд бүхы түхэлэй түлбэринүүдтэ абаха, мүн төөсоонуудта, нөөсэлгэнүүдтэ, аккредитивүүдтэ, почтоор мүнгэ эльгээхын тула ямаршье хизаарлалтагүйгөөр банкнуудаар, нөөсэлгын кассануудаар, Хэлхээ холбооной министерствын предприятинуудаар абтаха ёһотой.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС · АПН

ЛЕНИНЭЙ ЗААҺАН ЗАМААР

Агуу ехэ Октябриин хэрэгые КПСС залан сэхээр үргэлжэлүүлжэ байна. Хүдэлмэришэн ангиин, бүхы совет арадай политическэ вождиин үүргые нэрэтэй солотойгоор бэелүүлэн, дайн дажарта эсэргүүгээр, эб найрамдалай ба уласхоорондын аюулгүй байдалай түлөө эрид шууд тэмсэжэ, тэрэ Ленинэй зааһан замаар бата найдамтайгаар дабшана гэжэ бүмбэрсэг дэлхэйн түрүү үзэлтэй олониитэ КПСС-эй XXVII съездын дүнгүүдые сэгнэнэ. Имагтал эб найрамдалда дуратай гүрэн, амгалан тайбан байдалые бэхижүүлхэ, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха гээшэ тэрэнэй гадаадын политикын үндэр дээдын уг зорилго болоһон орон лэ иимэ үргэн ехэ эб найрамдалта программа табижа шадаха байна гэжэ гадаадын хэблэл съезд дээрэ баталагдаһан документнүүдые үргэнөөр зүбшэн хэлсэхэдээ, тайлбарилхадаа тэмдэглэнэ.

БЕРЛИН. Үбэлэй ордондо доботолон эзэмдэлгэһээ, Эб найрамдал тухай декредые баталан абалгаһаа эхитэй Ленинэй хэрэгые парти мүнөөшье шууд сэхээр үргэлжэлүүлжэ байна гэжэ «Нойес Дойчланд» газетэ бэшэнэ. Совет коммунистнуудай дээдэ хуралдаанай хараалһан зорилгонууд бэелүүлэгдэмэ байна, тэдэ урагшаа хурдан түргэнөөр дабшахые уряална. КПСС, Совет гүрэн амгалан тайбан байдал, ниитын хүгжэлтэ дэбжэлтэ хангахын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлдэг байгаа, мүнөөшье элсүүлжэ байһаар. Энэнышье дэмы бэшэ, ушарынь юуб гэхэдэ, бүхы дэлхэйн арад түмэн Советскэ Союз тээшэ этигэл найдалтайгаар харана бшуу.

ВАРШАВА. «Дэлхэй дээрэ, СССР-эй ажабайдалда боложо байһан хубилалтануудые марксистско-ленинскэ һургаалай үндэһөөр гүнзэгыгөөр шэнжэлгэ хэгдээ, эгээл тиимэһээ К П С С-э й XXVII съезд түүхэтэ үйлэ хэрэг болоно, — гэжэ «Трибуна люду» газетэ тэмдэглэнэ. — Манай совет нүхэдтэ абаһан тогтоолнуудаа бэелүүлгын үе саг, эршэтэ габшагай ажалай үе саг эхилбэ. Харин бидэнэртэ, манай партида энэ хадаа ПОРП-ын X съездэ бэлэдхэлэй үедэ КПСС-эй XXVII съездын түйлалтые хайшан гэжэ һайнаар ашаглаха тухай бодожо үзэлгын үе саг болохо байна».

ПРАГА. «КПСС-эй XXVII съезд мүнөө үе сагай эгээл шухалын шухала үйлэ хэрэгүүдэй нэгэниинь боложо, түүхэдэ оробо, — гэжэ Чехословакиин Социалис партиин түрүүлэгшэ Богуслав Кучера «Свободне слово» газетын хуудаһануудта бэшэнэ. — — Совет коммунистнуудта, бүхы совет арадта тэрэ совет обществые али бүхы талаарнь саашадань хүгжөөлгэдэ шухала түлхисэ, харин бүхы арадуудта эб найрамдалай түлөө, бата найдамтай аюулгүй байдалай түлөө тэмсэлдэ олон миллион хүнүүдые зоригжуулһан үйлэ хэрэг болохо ёһотой».

БУДАПЕШТ. КПСС-эй XXVII съездын хараалһан зорилгонуудые бэелүүлгэ гансал орон доторой бэшэ, харин уласхоорондын асари ехэ удха шанартай байха юм гэжэ Венгриин «Непсабадшаг» газетэ бэшэнэ. Эдэ зорилгонуудые шиидхэлгэ Социалис экономическа харилсаае гүнзэгырүүлхэ, ниитын ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй амгалан гуримаар зэргэ оршолгын гол ёһые саашадань баталха, социализмын суртал һургаалнуудай өөр тээшээ татаһан хүсые улам бүри үргэдхэхэ арга олгохо, дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ горитой хубита болохо байна. Уласхоорондын ажабайдалай эгээл шухала асуудалнуудаар СССР-эй ёһотойл эб найрамдалта хараа бодол баримталдаг байһые, эб найрамдалые бэхижүүлхэ, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха талаар Соведүүдэй ороной мухэшэгүй хүсэл зоригтой байһые К П С С-э й съезд үшөө дахин баталба. Шахардуу шанга байдалые, сэрэгэй хёмороо зүрмшэлдөөе һулаалуулха талаар шэглүүлэгдэһэн совет эб найрамдалта дурадхалнууд бүхы дэлхэйн олон миллион хүн зоной аша туһада, хүсэл эрмэлзэлгэдэ харюусана.

ВАШИНГТОН. Энэ зуун жэлэй дүүрэтэр ядерна буу зэбсэгүүдые бүрин хүсэдөөр усадхахые хараалһан Москвагай дурадхал тон шухала удха шанартай байна. Тэрэниие эгээл нарин нягтаар шэнжэлхэ ёһотойбди гэжэ «Эрхэтэд ядерна дайнда эсэргүүсэн тэмсэнэ» гэһэн американ ниитын эмхиин гүйсэдхэхэ директор Карен Малхаузер тэмдэглээ. Бүхы ядерна туршалгануудые хоёр талаһаа зогсоолго энэ талаар хэгдэһэн түрүүшын ехэ алхам болохо зэргэтэй. Тэрэниие олонхи американцууд дэмжэнэ.

ЛОНДОН. Совет коммунистнуудай хуралдаан Совет ороной ажабайдалда эрид хубилалтын пункт, ерээдүйн ехэ түйлалтануудые бэелүүлхын тула эхин дабшалтын талмай болобо гэжэ «Морнинг стар» газетэ бэшэнэ. Съездын дүнгүүд совет арадай урма зориг бадаруулна, бүхы түхэлэй буу зэбсэгүүдые үгы хэхэ гэһэн шиидхэбэри дэлхэйн арад түмэнэй сэдьхэл ханаана. Ерэхэ зуун жэлэй эхин болотор СССР-эй экономическа хүсые хоёр дахин үргэдхэхэ ёһотой социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалга эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй хэрэгтэ СССР-эй асари ехэ хубита болохо ёһотой.

ВЕНЭ. КПСС-эй XXVII съезд дээрэ найруулагдаһан уласхоорондын аюулгүй байдалай үндэһэ һуурие табиһан түүхэтэ Программа бата эб найрамдал хангаха гэһэн зорилготой байна гэжэ Австриин Компартиин ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ЦК-гай секретарь Х. Кальт тэмдэглээ. Энэнь Советскэ Союзай бэелүүлжэ байһан амгалан тайбан ябуулгын шэнэ шухала шата болоно.

ТОКИО. «Шэнэ совет хүтэлбэриин бэелүүлжэ байдаг дотоодын болон гадаадын политикые «хурдадхалгын стратеги» гэжэ нэрлэжэ болоно, — гэжэ «Санкэй симбун» газетэ бэшэнэ. — Ороной экономикодо ехэ хубилалтануудые хэхэ, эб найрамдалай стратегиие хэлбэришэгүйгөөр дэлгэрүүлхэ гэһэн СССР-эй хараа шугамые КПСС-эй съезд батална. Национальна доходые хоёр дахин үргэдхэжэ, ядерна буу зэбсэгүүдые усадхаха зориг бадаруулма программые бэелүүлхэ гээшэ совет хүтэлбэриин, совет арадай гол зорилго болоно».

АДДИС-АБЕБЭ. КПСС-эй хүтэлбэри доро совет хүнүүд элитэ ехэ амжалтануудые түйлаа. Харин мүнөө Советскэ Союзай урда экономическа ба социальна хүгжэлтын бүри үргэн ехэ зорилгонууд нээгдэбэ гэжэ «Аддис-земен» г а з е т э бэшэнэ. КПСС-эй XXVII съездын дүнгүүд социальна дэбжэлтын түлөө, бүгэдэ ниитын эб найрамдалые бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэнь арадуудта урма зориг бадаруулһан шэглэл болоно.

ООН-ой КОМИССИИН 42-дохи СЕССИ

ЖЕНЕВЭ. Африкын урда хубида, Түбэй болон Урда Америкэдэ хархис захиргаануудаар, Израилиин булимтаран эзэмдэһэн араб газар нютагуудта хүнэй эрхэнүүдые, сүлөөнүүдые бүдүүлигээр хазагайруулһан яабадалые дэлхэйн олониитэ эрид буруушаана гэжэ хүнэй эрхэнүүдэй талаар ООН-ой комиссиин эндэ боложо дүүрэһэн 42-дохи сесси элирхэйлэн харуулба.

Сессидэ хабаадагшад — социалис болон хүгжэжэ байгаа оронуудай түлөөлэгшэд үгэ хэлэхэдээ, хүнэй эрхэнүүдые бүдүүлигээр хазагайруулга хадаа бэеэ дааһан байдалтай гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ бүдүүлигээр хамааралсадаг, Афганистанай Демократическа Республикада, революционно Никарагуада, Анголодо, Кампучида эсэргүү соносхогдоогүй дайн үүдхэжэ байдаг империализмын ба хархис хүсэнүүдэй политикын үрэ дүн болоно гэжэ тэмдэглээ.

Һүүлэй үедэ хүнэй эрхэнүүдые, сүлөөнүүдые бүдүүлигээр хазагайруулжа байһан Чилиин, Сальвадорой, Парагвайн ба бусад зарим оронуудай хархис засагаархидай бэелүүлдэг политикые эрид буруушааһан тогтоолнууд сесси дээрэ баталагдан абтаба.

ЧЕХОСЛОВАКИИН КОМИССИИН ЗАСЕДАНИ

ПРАГА. Социалис оронуудай гадаадын политика, эб найрамдалан ба уласхоорондын аюулгүй байдалай хэрэгтэ тэдэнэй талархал ООН-ой үүсхэлээр үнгэргэгдэжэ байһан Эб найрамдалай уласхоорондын жэлэй зорилгонуудта зохилдоно гэжэ ЧССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Б. Хнеупек Эб найрамдалай уласхоорондын жэлые үнгэргэхэ талаар Чехословакиин комиссиин эндэ болоһон заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

Энэ политикын энэрхы һайхан шэнжые, тэрэнэй сэдьхэл бодолой үнэтэ шухаг зүйлые, хүн түрэлтэнэй хуби заяанай түлөө харюусалгатай байһые КПСС-эй XXVII съезд бүхы дэлхэйн арадуудта үшөө дахин харуулба гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха, буу зэбсэг бүтээн гаргалгые зогсоохо, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряаха гэһэн гол зорилготой КПСС-эй ба Совет гүрэнэй гадаадын политическэ стратегиин гол шэглэлнүүд съездэ КПСС-эй ЦК-гай хэһэн Политическэ элидхэл соо найруулагдаһан байна.

Варшавска Договорой бусад гэшүүн-гүрэнүүдтэй харилсаа холбоогоо бэхижүүлхэ, эб найрамдалай болон харилсаа холбооной суртал һургаалнуудые залан сэхээр сахин хамгаалха хараа шэглэлээ Чехословаки саашадааше бэелүүлхэ юм. Хүгжэлтэ дэбжэлтын ба ухаан бодолой илан мандалгын түлөө энэ тэмсэлдэ ЧССР-эй Советскэ Союзтай нэгэ зэргэдэ жагсажа байһандань омогорхонобди гэжэ Б. Хнеупек тэмдэглээ.

АШАГ ҮРЭ ЕХЭТЭ АЖАЛАЙ, ЭЛҮҮР ЭНХЭ БАЙДАЛАЙ ТҮЛӨӨ

ШАМДАХАШЬЕ, ШАНГАЛХАШЬЕ САГ ЕРЭЭ

…, архиншад гэхэ- … үзэгдэдэг үсөөн … тухай хэлэнэ бэ- … заншалаи тон үр- … һэниинь мэдээ- … мүнөө болотор … байһанай ту- … өөрынгөө ха- … эрхэ ёһотой. … тэмсэхэ ту- … правительствын … абтаһан сагһаа … болоһон эгээл … гэхэдэ, архи уун- …, архидалгатай ам- … тэмсэжэ болохо … булта ойлгообди. … городой үйлсэ- … газарнуудта … ябадаг зоной тоо … эрид хороо. … һүүлэй үедэ иимэ … дахин олошоржо … травматоло- … пунктнуудай мэдээ- … Юуб гэ- … горгүүгаар гэ- … орохо ушарнуудай … аад, үбэлэй һа- … дахин нэмэжэ заха- … түргэн ту- … больницын ахамад … Б. Ербатханов манда …

… милициин, ГАИ- … мэдээнүүдэй … халамгайгаар хуули … гаргаха, харгын … зодохо ушар- … шоронхой. … СССР-эй Журна- … холбооной болон … байдалай түлөө … бүхэсоюзна һайн ду- … соносхоһон … ехэтэй ажалай, … байдалай түлөө» … хэмжээн соо ма- … редакци архи- … байдалай түлөө тэм- … городской эм- … Октябрьска районой гүйсэд- … хэрэгүүдэй … хүдэлмэрилэгшэдтэй … һарын эсэстэ, … ехэр шалгалта … юм. Маршруднай … Октябрьска район- … худалдадаг мага- … гараһан байгаа. … хүсэндөө орохын … эдеэ хоолой про- … магазинуудай һэ- … жэмсэй шүүһэ … таһагуудай ямар … дашуурдаг байһы- … мэдэнэбди. Үнэгүй … бии болоходо, … эршүүл бүри … хээрсэгэнэл- … байдаг. бэ- … түсэбэйнгөө гори-той хубиие энээгээр «бүглэдэг» байһан наймаалагшадай «улаанда» дуратайшуулые хүндэлөөшьегүйдэнь аргагүй һааб даа.

Гансал Октябрьска райондо 31 магазинуудай таһагуудта улаан архи, тусгаар мэргэжэһэн үшөө 12 магазинуудта улаантайнь, харатайнь адли наймаалдаг байһан гээшэ. Харин мүнөө эндэ тусхай 7 магазин үлэнхэй. Тэрэнһээ гадна Лебедевэй үйлсэдэхи 56-дахи (радиостанциин дэргэдэ), магазинай таһагта һайн шанартай улаан архи, шампанска гэхэ мэтэ худалдадаг.

Тиимэ болохолоороо бүхы городой архиин тусхай 15 магазинуудай 7-ниинь Үдын урда бэедэ оршодог болоно. Тиихэдэнь Советскэ райондо — 3. Железнодорожно райондо — 5 иимэ магазин бии. Үдэ гарамсаараа тамаралгын бассейнһээ сэхэ зүүн тээшээ үһанай эрье хүрэтэр шахуу Красногвардейскэ үйлсөөр шэглээ һаа, 23-дахи магазинда хүрэжэ ерэхэт. Һая болотор гэхээр эндэ эдеэ хоолой магазин байһан гээшэ. Тэрэ сагые эндэхи зон үльгэр мэтээр дурсан һанадаг. Харин мүнөө үйлсын хоёр захаар зай забһаргүйгөөр жэрылдэһэн машинануудые хараа һаа, хабарай техническэ шалгалта эхилшэбэ гээшэ гү гэжэ һанахаар байдаг. Байд гээд лэ таксинууд ерээд зогсоно. 65-03 БУР гэһэн номертой нэгэ машинаһаа халта найгаһан хүн гараад, магазин орошобо.

— Халамгай хүниие юундэ иишэ асарба гээшэбта? — гэжэ жолоошонһоо һурабабди.

— Теэд ажалай бага байхадань, хэниие шье һаа һуулгаха баатай болоно гүбди даа. Трубка руу үлеэлгэжэ шалгахагүй ха юмши,— гэжэ тэрэ харюусаба.

Тэрэл үдэртөө энэл магазинай дэргэдэ 60—38 БУО номертой «Кубанец» түхэлэй автобус жолоодоһон В. Ц. Содномовые ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэд байлгаба. Тэрэ Түбэй электросетьнүүдтэ хүдэлдэг байба. Ушараа мэдүүлһэн бэшэг соогоо тэрэ иигэжэ бэшэнэ: «Гаражые даагшын зүбшөөлөөр машинада һуугаа һэм. Энэ машинын жолоошон Мордвин намтай һуугаа. Энэ үдэр тэрэ амаржа байна. Хоюулаа архиин магазинай хажууда зогсообди». Мордвин гээшэнь шал һоггуу байгаа гэжэ нэмээ.

Спартагай үйлсэдэхи архиин 54-дэхи магазинһаа холо бэшэхэнэ зогсоһон түргэн туһаламжын машина анхаралыемнай татаба. Жолоошон Т. Г. Һушнарев зэргэлээд байһан санэпидстанцида нээшье ажалаараа ерэпэн байһан. Теэд тэрэнтэй сугтаа баһа ажалаараа ерэлсэһэн хоёр эхэнэр һамбаашалаа юм гү, архиин магазинһаа «ашатайхан» сүүмхэтэй гаража ерэһэн аад, машинадые обёоровоо жолоошондоо бүтүүхэнээр зангаад, өөпэдөө түргэнөөр ондоо тээшээ гэшхэбэ. Машинын жолоошонһоо эдэ хэд гэшэб гэжэ һурахадамнай, нэгэниинь Дивизионно станциин үхибүүдэй 2-дохи байшангай заахоз Л. В. Оркевич, нүгөөдэнь энэл байшангай ахалагша медсестра гээд тэрэ мэдүүлбэ.

Тус магазин тухай дүүлэхэ болоо һаа, тэрэ тон таарамжагүй газарта оршоно гэжэ абаһаар ойлгохоор. Тэндэһээ холо бэшэ 24-дэхи СПТУ, медучилищи, хэдэн хамтын байранууд, хүүгэдэй садууд, «Дружба» кинотеатр, нарин сэмбын комбинадай проходной, республиканска больница гэхэ мэтэнүүд бии. Энэ ушар парти, правительствын тогтоолнуудай эрилтэнүүдтэ ягаадшье харюусанагүй. Архиин энэ «алаабхиие» амартаа хааһан аад, һөөргэ нээһэниинь гайхалтай. Имагтал нарин сэмбын комбинадай посёлогто ажаһуугшадай архидалгагүй байдалай түлөө тэмсэдэг бүлгэмэй городской эмхиин правленидэ бэриһанай һүүлээр горгүйсэдкомой шиидхэбэрээр магазин мүнөө одоол эслэн хаагдахань хаш.

22-дохи магазин архитай эжэлшэһэн зоной дунда нилээд суутай юм. Энэмнай Мухар-Шэбэрэй трактын эхин болохо Бабушкинай үйлсын аман дээрэ, эгээл шуугар газарта наймаагаа хэдэг гээшэ.

Магазинай газаа тээлжээндэ зогсоһон зоной дунда хорёод шахуу залуу хүбүүд бүлэг болонхой байнад. Олонхинь 21 хүрөөдүй гэжэ элеэр мэдэгдэнэ. 24-дэхи СПТУ-да электрослесарин мэргэжэл шудалжа байһан П. Доржиев наһаараа бүхэдһаа дээгүүр — сэрэгэй ал[illegible] хэжэ ерэнхэй.

— Бидэнэр муу юумэ хээ бэшэлди,— гэжэ үнэн зүрхэнһөө гайхаһан хэбэр тэрэ үзүүлнэ. — Мүнөөдэр танил нэгэ басаганаймнай түрэһэн үдэрынь юм. Бутылка абаад, айлда ошохо гэжэ шиидээ һэмди.

Эдэ хүбүүд булта 24-дэхи училищида һурадаг байба. Арба найматайхан В. Бадмаев бүлэ соогоо эгээл ахань болодог юм. Доошоо үшөө гурбан дүү хүбүүд, нэгэ дүү басагантай. Сэлэнгын райондо һаалишанаар хүдэлдэг эхэнь хүбүүмни городто иигэжэ ябана гэжэ сохом һанаагүй һэ-той.

Тус магазиниие даагша Г. С. Доллетхановаһаа түсэбэйнь дүүргэлтэ тухай тоонуудые һуража абахадаа, яһалашье гайхабабди. Жэшээнь, нёдондо жэлэй январь, февраль һаралнуудта тус бүридөө 233 мянган түхэригэй архи худалдагдаа һаа, байгша оной эдэл һаранауудта 384—370 мянган түхэригэй түсэб үгтөөд, дүүргэгдээ. Харин март һарада бүри 399 мянганда түсэбынь хүргэгдэнхэй.

Южный поселогой 66-дахи магазинай тэрэ саанаа уйтахан гэрэйнь бүхы сүлөө газартань шалаһаа үһээ хүрэтэр, хоёр машинаар асарагдаһан архи ябталаатай байба.

— Салин хүлһэмнай нэмэхэгүйшье һаань, асарһыень худалдаагүйдэ аргагүй,— гэжэ наймаалагшад хөөрэнэ. — Нёдондо жэл һарын дунда зэргээр 80—90 мянган түхэригэй архи худалдадаг һаа, байгша оной январь һарада 245, февральда — 239, мартда — 255 мянган түхэригэй түсэб тогтоогоо.

Үдын урда бэедэхи үшөө нэгэ, 114-дэхи магазин ехэ таарамжагүй газарта наймаална. Тээ зүүн тээхэнэнь — мелькомбинадай проходной, хойшохоноо — 19-дэхи дунда һургуули, мяха-һүнэй техникум гэхэ мэтэнүүд.

Юрэдөө, Октябрьска районой архиин магазинуудые хороохо арга боломжонууд нилээд ехэ. Жэшээнь, Красногвардейскэ. Бабушкинай үйлсэдэхи магазинууд хоорондоо оройдоол нэгэ километр зайтай.

Спартагай үйлсэдэхи магазинда хаагдахын урда тээ дахин эрьежэ ерэхэдэмнай, үнеэхил 24-дэхи СПТУ-гай һурагшадһаа элбэг зон үгы байба. Ганса хүбүүдшье бэшэ, басагадшье бии.

Тус СПТУ тухай тусгаар асуудал табихаар саг ерээ. «Һоггуу училищи» гэжэ нэрлээ һаа, алдуу болохогүй», — гэжэ Октябрьска районой тэлэрүүлгын газарай хүдэлмэрилэгшэ С. Б. Гомбожапов хэлэбэ. Үнэхөөрөөшье, байгша оной эхинһээ эндэ хоножо гараһан техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалай управлениин 19 һурагшадай 10-ниинь 24-дэхи училищиинхид байгаа.

Энэ училищиин хүтэлбэрилэгшэдэй шабинарайнгаа архидалгатай эбсэшэһыень үшөө нэгэ иимэ баримта тон элеэр гэршэлээ. Манай байха үедэ тэлэрүүлгын газарай начальник Т. Г. Толстоногова училищида хонходоод, эндэ ороһон һурагшадайнгаа штрафые хэзээ түлэхэбтэ гэжэ һануулба. Тиихэдэнь директорэй орлогшо А. М. Осоевһоо «Бидэнэр һурагшадай стипендиһээ штрафыень даража шадахагүйбди, харин тэлэрүүлгын газарта ороһоной түлөө стипендиинь гансал болюулжа шадахабди» гэһэн харюу абааб гэжэ Татьяна Геннадиевна урмаа хухарһан янзатайгаар дуугарба.

Үшөө нэгэ гайхалтай зүйл гэхэдэ, нёдондо намартаа горгүйсэдкомой шиидхэбэреэр нэгэ хүндэ хоёр шэл архи худалдадаг болоһон аад, мүнөө дахин нормогүйгөөр худалдагдадаг болонхой.

Шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон. Худалдаа наймаанай эмхи зургаануудшье, ниитэ дээрээ урда жэлэйхидэ орходоо, архи багаар худалдадаг болобошье, орондонь ондоо эд хэрэгсэл, унда худалдаха түхэл янзануудые ёһоор бэдэрнэгүй. Энээнэй шухала хэрэгтэй байһые һаяшаг Үдын урда бэедэ улаан архи, пиво худалдадаг байһан павильоной орондо нээгдэһэн «Морозко» гэжэ кафеһээ эсэгэтэеэ хүтэрэлдөөд гаража ябаһан бишыхан басаганай үгэнүүд гэршэлбэ:

— Аба-а! Хэзээ иишэ дахин ерэхэ гээшэбибди? Түргэн ерэел даа, зай гү?

Зүб даа, басагахан, архиингаа хэншүүе эсэлэн сэлмээхэ гэбэл, шамдахашье, шангалхашье саг ерээ.

О. ЕГОРОВ,
Архидалгагүй байдалай түлөө тэмсэдэг бүлгэмэй Улаан-Үдэ хотын эмхиин правлениин харюусалгата секретарь,
Н. БАДМАРИНЧИНОВ,
манай корр.

ХҮН БА БАЙГААЛИ

ОЛОНОЙ ХАБААДАЛГА ХЭРЭГТЭЙ

«Байкалрыбвод» управлениин хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн hаяхан болоно үнгэрбэ. Тус управлениин начальник Ю. И. КАЛАШНИКОВ зүблөөн дээрэ элидхэл хээ. Партийна ба совет органуудай, республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын, прокуратурын хүдэлмэрилэгшэд, ангуушад ба загаhа агнаха дуратайшуулай бүлгэмэй загаhа олзоборилдог ажахынуудай түлөөлэгшэд тус зүблөөндэ хабаадалсаба. КПСС-эй обкомой таhагые даагша В. Р. БУЛДАЕВ зүблөөндэ хабаадалсажа, үгэ хэлэhэн байна.

— «Байкалрыбвод» управлениин хүдэлмэрилэгшэд Байгалай оршон тойронхи байгаалиин баялигуудые, тэрэ тоодо уhа сөөрэмүүдые бузарлаха, хулгайгаар агнуури хэхэ, загаhанай ноосэнүүдтэ эзэн бусаар хандаха ябадалнуудтай тэмсэдэг байна,— гэжэ элидхэлшэ, «Байкалрыбвод» управлениин начальник И. Ю. Калашников хэлэбэ.

Омоли загаhанай түрьhээ хаяха үедэ загаhа хамгаалдаг албанай хүдэлмэри илангаяа ехэ болодог юм. Энэ үедэ «Байкалрыбвод» управлениин хүдэлмэрилэгшэд олониитын хүсөөр загаhа хулгайгаар агнадаг хүнүүдтэй тэмсэлээ улам шангадхадаг гээшэ. Үнгэрэгшэ, 1985 ондо 9 мянга гаран хүн загаhа хамгаалдаг инспекциин хүдэлмэрилэгшэдтэ баригдаhан байна. Тэдэнэй тоо жэлhээ жэлдэ хороногүй гэжэ элидхэлшэ зааба. Юундэб гэхэдэ, хүн зоной дунда, ажалша коллективүүдтэ энэ талаар ойлгуулалмжын хүдэлмэри муугаар ябуулагдана. Загаhа хулгайгаар агнаhанай түлөө харюусалга ба хуули шанга гээд хүн бүхэн мэдэдэг. Эрхүүгэй областиин, Братскын, Усть-Илимэй, Байкальска болон Буряадай АССР-эй Прибайкалиин районуудай загаhа хамгаалгын инспекциинүүд үнгэрэгшэ жэлэй туршада илангаяа hайнаар ажаллаа. Тэдэ инспекцинүүд гол горхонуудые, уhа сөөрэмүүдые бузарлажа, загаhанай ажаамидаралда аюул тохёолдуулдаг хүнүүдтэй тэмсэл шангаар ябуулна.

Загаhа хамгаалдаг районно инспекцинүүд уhа сөөрэмүүдые бузарлаха ябадалтай эрид тэмсэнэ. Гэбэшье тэдэ шалгалтануудай үрэ дүнгүүдые hайжаруулха зорилготойгоор хоёрдохиёо шалгалта хэхэ гүрим сахигданагүй.

Загаhа үсхэбэрилхэ талаар хэмжээнүүд абтана. Республикымнай хэдэн заводууд омоли, хадари, полядь гэхэ мэтэ загаhанай жараахайнуудые уhа сөөрэмүүдтэ табина. Гэбэшье тэдэ жараахайнуудай ехэ болоторнь ихтиологуудай зүгhөө хиналта муугаар ябуулагдана. Олонхи ушарта загаhанай хооллохо юумэн дуталдахаяа hанадаг. Ушар тиимэhээ ихтиологическа албанай хүдэлмэриие саашадань hайжаруулха шухала.

Сэлэнгын целлюлозо-картонно комбинадай үйлэдбэридэ хэрэглэгдэhэн муухай уhан Байгалые ехээр бузарлана гэжэ тодорхойлогдоhон байна. Ушар тиимэhээ тэрэнэй үйлэдбэрилдэг продукциие ондоо шэглэлтэй болгохо дурадхал бии. Энэ дурадхалые бодотоор бэелүүлхэ зорилго мүнөө дээрээ табигдана гээшэ.

Кадрнуудай ажалда олоор оролго, гаралга үргэлжэлhөөр. «Байкалрыбвод» управлениин организацинуудта ажалда абтаhан хүнүүдэй хахадынь ажалhаа гаража ошоhон байна. Тэдэнэй заримашуул архидалга ба алкоголизмтай тэмсэл ябуулха талаар абтадаг хэмжээнүүдэй эрилтэнүүдые дүүргэжэ шадаагүй. Тиихэдэ зарим хүдэлмэрилэгшэд албан тушаалаа хэмhээнь хэтэрмэ үлүүгээр хэрэглэhэнэй түлөө ажалhаа гаргагдаа.

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүд управлениин хүдэлмэрилэгшэдэй урда шэнэ зорилгонуудые табиба гэжэ элидхэлшэ хэлээ. «1986 — 1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» дотор иигэжэ заагдана: «**Дотоодын гол мүрэн, нуур сөөрэмүүдтэ загаhа үсхэбэрилхэ, олзоборилхо хүдэлмэриие эрид hайжаруулха, загаhа үсхэбэрилдэг ажахынуудые бии болгохо, хаа хаанагүй загаhанай ноосэнүүдые элбэг болгохо арга боломжонуудые гүйсэд хэрэглэжэ, хүн зониие амиды ба хүргэгдэhэн загаhаар хангаха**». «Байкалрыбвод» управлениин организацинууд эндэ табигдаhан зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ хам оролсохо ёhотой.

Удаань элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ эхилбэ. Яруунын районой инспекциин ахамад инспектор Г. Г. Белобородов үгэ хэлэхэдээ, өөрынгөө инспекциин хүдэлмэрилэгшэдые 40 часай программын ёhоор hурганабди гэжэ тэмдэглэбэ. Тиигэжэ мэргэжэл шадабаринь дээшэлүүлэгдэнэ. hүүлэй жэлнүүдтэ уhан ехээр үерлэжэ, загаhанай жараахайнууд олоороо хосороо. Мүнөө уhанай бага болоходо, нуур сөөрэмүүдэй эрье бүхэжүүлхэ хүдэлмэри ябуулагдаха ёhотой гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Гэхэтэй хамта «Байкалрыбвод» управлениин зүгhөө ажал хэрэгээ hайнаар ябуулха тушаа методическа туhаламжа үгы. харуулан ойлгуулгын хэрэгсэлнүүд управлениhээ эльгээгдэнэгүй гэжэ үгэ хэлэгшэ шүүмжэлбэ.

Усть-Илимэй районно инспектор Г. В. Марков үгэ хэлэхэдээ, гол түлэб омолиин түрьhээ хаяха үедэ инспекторнүүдэй хүдэлмэриеэ яажа эмхидхэн ябуулдаг тухай хөөрөө. Зүгөөр уhан дээгүүр тамардаг суднануудай, мүн автомашинануудай запас частьнууд холо байдаг инспекцинүүдтэ хүртэнэгүй гэжэ хэлэбэ. Иимэ ушарай дайралдахагүйн тула управлени складта ороhон запас частьнуудаа адли тэгшээр, гуримтайгаар хубаарилан үгэдэг болохо ёhотой гэhэн точ зүб дурадхал оруулба.

Хойто-Байгалай районно инспектор И. К. Воробьев загаhа хамгаалха ажал ябуулгадаа олониитын хүсэндэ түшэглэнэбди гэжэ онсолон тэмдэглэбэ. Предприятинууд болон организацинуудай эдэбхитэд, эндэхи hургуулинуудай hурагшадhаа бүридэhэн байгаали хамгаалагшадай отрядуудай гэшүүд бултадаа манай хүдэлмэридэ туhалдаг. Хүн зоной дунда ойлгуулалмжын хүдэлмэри саашадань улам үргэдхэхэ хүсэлэнтэйбди гэжэ тэрэ зааба.

Гэхэтэй хамта судна дээрэ тодхогдодог мүнөө үеын техническэ хэрэгсэлнүүд ажалдамнай ехэ туhа хүргэдэг. Тиимэhээ «Байкалрыбвод» управлени энээн тухай бодомжолхо ёhотой гэжэ нэмэбэ.

Тулунска районно инспектор Н. В. Федоров, Братска инспекциин ахалагша инспектор Д. М. Хаснулин болон бусад зүблөөн дээрэ үгэ хэлэжэ, хүдэлмэреэ саашадань hайжаруулха тушаа горитой дурадхалнуудые оруулба.

Зүблөөнэй хүдэлмэридэ республикын прокуророй нэгэдэхи орлогшо **Б. С. Цыганков**, республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын ниитын гурим сахидаг таhагай начальнигай орлогшо **Д. Г. Дамдинов** болон бусад хабаадалсаа.

1985 оной дүнгүүдээр социалис мүрысөөндэ түрүү hууринуудые эзэлhэн Усть-Илимэй, Тулунска, Прибайкалиин районно инспекцинүүдтэ дамжуулгын вымпелнүүд, дурасхаалта бэлэгүүд барюулагдаба. Тиихэдэ «Байкалрыбвод» управлениин хүдэлмэрилэгшэдэй 1986 оной социалис уялганууд баталан абтаа.

С. ОЧИРОВ,
манай корр.

Юрын мэргэжэлтэй

ЖОЛООШОД[...] ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГ[...]

Нэгэдэхи классай жолоошон П. И Арюткин республикын хэлхеэ холбооной управленидэ хүдэлжэ эхилhээр гушаад жэл болоно ябана. Үнгэрөөд байhан үе соо Петр Иванович республикын холын гү, али дүтын районуудта почто зөөхэдөө, үдэр, hара бүриингөө даабари дүүргэжэ, автобазынгаа жолоошодой дунда дэлгэрhэн мүрысөөндэ нэгэнтэ бэшэ эрхимлэhэн байха.

Ажалай ветеран Арюткин машинадаа техническэ hайн харууhа хэhэн хойноол аян замдаа гарадаг гуримтай. Тиихэдээл машинань харгыдаа эбдэрэнгүй, хараалагдаhан графигай ёhоор, хүрэхэ газартаа хүрэжэ ерэhэн лэ байдаг юм. Петр Иванович хаана, али тосхон шадар харгын муудаhан, үбэлэй сагта хүр саhанда хушагдаhан тухай уридшалан hайн мэдэхэ болоhон дээрэhээ почтоёо саг соонь асарhан лэ байдаг.

Хэлхеэ холбооной эрхим жолоошодой нэгэн П. И Арюткин ажалайнгаа үдэр эртэ үглөөнhөө эхилнэ. Тэрэнэй жолоододог сэнхир хүхэ шэрэтэй машина гүрэнэй типографиин газаа үни хада ерэнхэй, район абаашаха газетэнүүдээ ашажа байхыень харадаг гээшэбди. Тиимэл хадаа хэлхеэ холбооной таhагуудай хүдэлмэрилэгшэдэй, операторнуудай болон почто үдэшэгшэдэй мэдүүлhэнэй ёhоор, Петр Иванович бултанай эрилтэ, гүйлтэ саг соонь дүүргэхын хойноhоо оролдожо ябадаг, hайн hайхан hанаатай, ёhотойл манай үеын хүн гэжэ хэлсэдэг юм.

Бригадынгаа гэшүүдэй дунда хүмүүжүүлгын, hэргылэмжын, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулхынгаа хажуугаар, тэдэнэйнгээ саг соогоо амархын хойноhоо оролдожо, хаража, туhаламжа үзүүлжэ ябадаг, эсэхэ сусахые мэдэхэгүй урагшаа hанаатай хүн гэжэ баазын бригадирнуудай дунда тэрэ сур[...] лонхой. Иимэл хада[...] гэшүүд абаhан соц[...] гаяа жэл бүри бо[...] урид дүүргэжэ, оло[...] hайшаал магтаалд[...] гынь гайхалгүй юм.

— Бидэнэр бригад[...] ведэй ээлжээтэ су[...] лөөн дээрэ hара [...] ажалай болон тр[...] журам тухай хөөрэл[...] hан социалис уялга[...] ээргэ дүүргэгдэжэ [...] hонирходог гээшэб[...] уламжалан, жолоошо[...] «Мэргэжэлээрээ эр[...] «Социалис мүрысөө[...] ник» гэhэн тэмдэгү[...] нагдаhан, коммуни[...] ударнигай нэрэ зэрг[...] hэн байна. Гушаад [...] шада почто зөөжэ [...] доо машинаа hайн [...] гаар абажа ябаhанай[...] «Усалгүй ажалай тү[...] нэгэдэхи шатын тэмд[...] нагдажа, управлени[...] зын «Хүндэлэлэй дэ[...] рэнэй нэрэ, обогын[...] бэ.

Мүнөө далан хоёр[...] гаа дабаа дабажа эх[...] Иванович республик[...] онууд тээшэ машин[...] гэн абяа шэнхинүү[...] зөөhэн зандаа. Баа[...] лоошодой дунда яб[...] ниитын хүдэлмэри[...] үүсхэлтэйгээр хаб[...] П. И. Арюткин арад[...] дуудай Железнодор[...] онно Соведэй депу[...] дэн удаа hунгагдаа [...] тэрэ Буряадай АССР-[...] холбооной хүдэлм[...] дэй профсоюзай об[...] лай журам сахиха б[...] байдал хангаха ком[...] спектороор томилог[...]

И. КОНД[...]
республикы[...]
холбооной а[...]
управлениин [...]

СЭБЭР АГААРТА, СЭНГҮҮХЭН ДАА!

«Улаан-Үдэ» гэжэ сэ шэлгын баазын коллектив үнгэрэгшэ жэлэй дүнгөөр аяншалга болон экскурсиин Буряадай соведэй дамжуулгын Улаан туг, нэгэдэхи шатын диплом болон мүнгэн шанда хүртэбэ. Тус баазын хүдэлмэрилэгшэд үнгэрhэн жэлдэ ажалшадые соёлой талаар хангаха хүдэлмэреэ эрхим hайнаар эмхидхэhэн байгаа.

Үнгэрэгшэ амаралтын үдэр тус баазада Улаан-Үдэ хотын ажалшад олоороо сугларжа, «Баяртай үбэлнай, амар мэндэ Хабар!» гэhэн hонирхолтой зугаа наада дэлгэhэн, санаар hолжорhон, үхибүүд мори тэргэдэ hуужа сэнгэhэн байна. Мүн эндэ прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй, фабрика, заводуудай хүдэлмэришэд, спортын бүлгэмүүдэй, клубуудай спортсменүүд сэбэр агаарта амаржа, сэнгэжэ тараа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: прибор бүтээлгын нэгэдэлэй уран hайханай бүлгэмэйхид концерт наада харуулжа байна.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

ҮХИБҮҮД, БОЛГООМЖОТОЙ ЯБАГТЫ!

...Харгын бэлшэр дээрэ хүн машинада дайруулаа. Эндэ юун болоо гээшэб, хэн зэмэтэйб, жолоошон гү, али... Юуншье гээ hаа, хүлеэгдээгүй усал боложо, гэр бүлэдэ гай гашуудал асараа. Иимэ усалта ушарнууд республикын харгы замууд дээрэ үшөөшье үзэгдэhөөр. Эндэ нэгэ баримта дурдалтай ха. Үнгэрэгшэ жэлэй дүн хаража үзэхэдэ, хэдэн багашуул харгын-транспортна усалда орожо, наhа бараhан байба. Тиихэдэ машинада дайруулжа, хүндөөр гэмэлтэhэн үхибүүдшье бии.

Бэшүүрэй, Зэдын, Прибайкалиин, Түнхэнэй районуудта үхибүүдэй дунда харгын-транспортна гэнэ усалые үсөөрүүлхэ hэргылэмжын хүдэлмэри муугаар, хайша хэрэгээр ябуулагдана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Гансахан Түнхэнэй райондо hүүлшын хоёр жэлэй туршада үхибүүдэй харгын усалда ороhон тоо үсөөрхэhөө байтагай олошороо бшуу. Үхибүүдэй дунда hэргылэмжын, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха ёhотой райгүйсэдкомуудай арадай гэгээрэлэй, соёлой таhагуудай, ВЛКСМ-эй райкомуудай хүдэлмэрилэгшэд хоорондоо харилсаа холбоогүйгөөр ажал хүдэлмэреэ ябуулна.

Үхибүүдые хүмүүжүүлгэ ехэнхидээ түрэлхидhөө дулдыдадаг гэжэ бидэнэр hайн ойлгонобди. Түрэлхидэй гэр бүлэдөө харгын дүрим сахиха тухай хөөрэлдөө хэдэг, өөhэдөө эдэ бүгэдые нарин нягтаар сахидаг байгаа hаань, тэрэ айлай багашуул харгын дүрим яашье хазагайруулхагүй бшуу. Тиихэдэ hургуулида үхибүүдэй харгын дүрим яагаад сахиха тухай хөөрэлдөөн таhалгаряагүй үнгэргэгдэжэ, тэрэнэй удха ойлгуулагдажа байдаг ха юм. Тиимэhээ hурагшадай диилэнхи олонинь харгын дүрим hайн сахидаг болонхой.

Улаан-Үдын 19-дэхи hургуулиин 8-дахи классай hурагша үетэнөөрөө саhаар шэдэлсэжэ наадаба ха. Тиихэдээ дэгэлэйнгээ заха бодхоогоод, харгы дээгүүр гэдэргээ сухарижа ябаhаар, автомашинада дайруулшоо.

Үхибүүдэй дунда үзэгдэдэг харгын усалнуудай шалтагаан юунhээ болоноб? Эндэ үхибүүд харгы хүндэлэн үнгэрхэдөө хэмhээ үлүү ярана, үнгэржэ ябаhан машинын урдуур гүйлдэжэ гарана, харгын захада наада эмхидхэнэ, зунай сагта велосипедээр, үбэлдөө — шаргаар hолжорно. Эдэ бүгэдые машина жолоодожо ябаhан хүн бүхэн hанаха ёhотой гэжэ үшөө дахин тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ.

Г. ШИТИНА,
ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэ.

СПОРТ

ТОБШОХОНООР...

БИАТЛОН. Спортын энэ зүйлөөр ДОСААФ-ай Россин Федерациин ЦК-гай түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Свердловск хотодо болобо.

Улаан-Үдын техническэ мэргэжэлэй 1-дэхи училищиин hурагша Олег Смирнов хоёр дахин буудалгатай 5 километрэй зайда урилдахадаа, 23 минута 09 секунда саг харуулжа, эдиршүүлэй дундаhаа илалта түйлаа. «Локомотив» бүлгэмэй тренер Игорь Минеев тэрэниие hурган hоридог юм.

Түмэр замай техникум дүүргэhэн спортын мастерта кандидат Виктор Федосеев залуушуулай дунда гурба дахин буудалгатай 15 километртэ урилдахадаа, дүрбэдэхи hуури эзэлбэ.

* * *

Улаан-Үдын түмэр замай техникумэй hурагша, спортын мастерта кандидат Вадим Пестерев спортын техническэ ба сэрэгэй-прикладной зүйлнүүдээр СССР-эй ДОСААФ-ай Центральна Комитедэй залуушуулай суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдаба.

В. Пестерев спортын энэ зүйлөөр эдиршүүлэй бүхэроссин нэгэдэхи наадануудта илаhан, биатлоноор болон сэрэгэй прикладной олон зүйлөөр Сибирь болон Алас-Дурнаа зүгэй зонын чемпион болоhон намтартай. ДОСААФ-ай Буряадай обкомой спортивна клубай тренер Владимир Бусовиков тэрэниие hурган hоридог юм.

ТРАМПЛИН. Эдиршүүлэй дунда трамплинhаа санаар hурэлгээр «Локомотив» бүлгэмэй Түбэй соведэй мүрысөөн Свердловскдо үнгэргэгдэжэ, Улаан-Үдын 7-дохи hургуулиин 10-дахи классай hурагша Вячеслав Ступин 70 метрэй ехэ трамплин дээрэhээ 63 метр hүрэжэ, республикынгаа шэнэ рекорд тогтообо. Тиигэжэ тэрэ мүрысөөндэ хабаадаhан 40 хүн соохоо 8-дахи hуури эзэлhэн байна.

ХАДАhАА САНААР hОЛЖОРОЛГО. Спортын энэ зүйлөөр ЛВРЗ-гэй спортклубай түрүү hуури эзэлхын түлөө нээмэл мүрысөөндэ 50-яад хүн хабаадаба. Аха болон бага наhанай эдиршүүл мүрысөөндэ хабаадаhан байха юм.

Аха наhанай бүлэгтэ Буряадай багшанарай институдай студент Дмитрий Тарасюк, бага наhанай бүлэгтэ 13-дахи hургуулиин hурагша Сережа Кондратьев илалта түйлаба.

Б. МИРОМАНОВ.

Яhала hайн үрэ дүн түйлагдабашье...

hур харбалгаар физкультура болон спортын республиканска комитедэй дэргэдэхи Спортын мэргэжэл дээшэлүүлхэ hургуулиин (ШВСМ) түрүү hуури эзэлхын түлөө үбэлэй мүрысөөн Зүүн Сибириин технологическа институдай хүнгэн атлетикын манеж соо үнгэргэгдэбэ. Хоёр үдэрэй турша соо үргэлжэлhэн энэ мүрысөөндэ спортын хэдэн бүлгэмэй 40-өөд залуу харбагшад хабаадаhан байгаа.

Эрэшүүлэй дунда илангаяа hонирхолтой, шанга тэмсэл болобо. 90 метр. Эгээл холын зайда Буряадай багшанарай институдай студент, спортын мастер Владлен Дарханов 307 очко абажа, түрүү hуури эзэлбэ. Зүүн Сибириин технологическа институдай студент, спортын мастер Жаргал Дамбиев тэрээнhээ 8 очкогоор гартаhан байгаа. Буряадай хүдөө ажахын институдай агрономическа факультедэй 2-дохи курсын студент, спортын мастер Александр Савельев 298 очкотойгоор гурбадахи hуурида гараба.

Спортын мастернууд Бата Людофа, аха дүүнэр Валентин болон Виталий Дархановууд эрхим зургаанай тоодо ороhон байха юм.

70 метрhээ харбахадаа, Ж. Дамбиев 328 очко тудажа бусадhаа шалгарба. Вл. Дарханов, А. Савельев гэгшэд удаадахи шангуудта хүртөө.

Дүтын хоёр зайда Вл. Дарханов, Ж. Дамбиев гэгшэд тус тустаа 334 болон 348 очко абажа, түрүү hууринуудые эзэлбэ.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр Владлен Дарханов М-1 упражнениээр 1305 очко абажа, Спортын мэргэжэл дээшэлүүлхэ hургуулиин чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэhэн байна. Жаргал Дамбиев 1292 очкотойгоор хоёрдохи hуурида гараба. Александр Савельев бронзо медаляар шагнагдаа — 1280 очкотой.

Эхэнэрнүүдэй дундаhаа Буряадай багшанарай институдай студентка, спортын мастер Лариса Савченко 1260 очко абажа, ШВСМ-эй чемпионка болобо. Лариса 60, 50 болон 30 метрhээ харбахадаа илалта түйлаа.

Технологическа институдай 2-дохи курсын студентка, спортын мастер Валентина Бубеева 1220 очкотойгоор мүнгэн медаляар шагнагдаба. Тус институдай 4-дэхи курсын студентка, спортын мастер Дарима Батуева гурбадахи hуури эзэлhэн байха юм.

Илагшад, шангай hууринуудые эзэлэгшэд бултадаа «Динамо» бүлгэмэй харбагшад юм. Тэдэ бусад бүлгэмүүдэй мэргэшүүл алин гээшэб? Урдандаа яhала hайн мэргэшүүлые hурган hоридог байhан «Спартак», «Урожай», «Труд», «Буревестник» бүлгэмүүдэй харбагшад hүүлэй үедэ алдар солоёо бууража байна гэжэ тэмдэглэлтэй. Үнгэрхэдөө республикын суглуулагдамал командын бүридэлдэ ородог манай зарим залуу харбагшад hайн номо годлишегүй байhаар. Эдэ бүхы дутуу дунданууды усадхан зайсуулхын тула ШВСМ-эй, мүн спортын бүлгэмүүдэй тренернүүд, мэргэжэлтэд шухала хэмжээнүүдые абаха ёhотой гэжэ hанагдана.

Мүнөө манай республикын суглуулагдамал команда hур харбалгаар залуушуулай дунда РСФСР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө Чебоксара хотодо нээгдэhэн мүрысөөндэ хабаадажа байна.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ХАДАТА АХЫНХИД ЭРХИМЛЭБЭ

Бүмбэгэтэ хоккейгээр «Урожай» бүлгэмэй областной соведэй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Хэжэнгэ тосхондо болобо.

Түрүүшын наадануудта амжалта түйлаhан Загарайн, Кабанскын, Ахын, Мухар-Шэбэрэй, Хэжэнгын районуудай хоккеистнүүд түгэсхэлэй мүрысөөндэ гараhан байгаа. Бүхы команданууд яhала hайн hорилго бэлэдхэлтэй, тиимэhээ уулзалга бүхэн шанга тэмсэлдэ үнгэрбэ.

Загарайнхид нёдондо жэлэйнгээ амжалтые дабтаха хүсэлэнтэй. Тэдэнэр шанга хамгаалалта хэхэhээ гадна, эршэмтэйгээр добтолхо юм. Тиигэжэ Мухар-Шэбэрэй болон Кабанскын районуудай командануудые шүүгээд, загарайнхид түгэсхэлэй мүрысөөндэ гараба.

Нүгөө бүлэгтэнь хадата Ахын хоккеистнүүд хүшэр хүндэ тэмсэлдэ талмаин эзэдые 6:3 тоотойгоор илажа, шалгарhан байгаа. Түгэсхэлэй наадан сугларагшадые ехэтэ hонирхуулаа. Ахын хоккеистнүүд эбтэй эетэйгээр наадана. Гэбэшье али командань илалта түйлаха гээшэб? Түрүүлэн ахынхид тоо нээбэ, уданшьегүй загарайнхид елүүрэй захаар добтолжо, тоогоо тэгшэлбэ — 1:1.

hүүлээрнь Ахын суглуулагдамал командын добтологшо Сергей Саханов хоёр бүмбэгэ сохижо оруулба. Энээндэнь Загарайн районой хоккеистнүүд харюугай нэгэ бүмбэгэ сохиhон байгаа. Забhарлалгын болоходо, табло дээрэ 3:2 тоо яларжа байгаа hэн.

Хоёрдохи таймда Ахын районой спортсменүүд үшөө хоёр бүмбэгэ оруулжа, 5:2 тоотойгоор илажа, «Урожай» бүлгэмэй Буряадай областной соведэй чемпионууд болобо.

Хэжэнгын районой суглуулагдамал команда гурбадахи шанда хүртөө.

— Мүрысөөндэ хабаадажа эхилhээр 20 жэл болобобди. Тиин мүнөө түрүүшынхеэ илалта түйлабабди, — гэжэ Ахын районой суглуулагдамал командын тренер, Орлик тосхоной электрик Алексей Сыренов хөөрэнэ. — Эгээл тиимэhээ хүбүүдэйнгээ түлөө ехэ баяртайб.

В. СЫДЕЕВ.

НАhАТАЙШУУЛАЙ УРИЛДААН

Дээдэ Онгостойдо үнгэрэгшэ суббото, воскресениин үдэрнүүдтэ санаар үнгэргэгдэhэн мүрысөөнүүд байгша оной hүүлшын хэмжээ ябуулгануудай нэгэн болоо. Эдэ үдэрнүүдэй гол мүрысөөнүүдэй нэгэн гэхэдэ, санаар урилдадаг ветерануудай дунда болоhон мүрысөөн болоно. Эдэнэр өөр хоорондоо болон командаараа түрүү hуури эзэлхын түлөө урилдаа ха юм. Мүрысөөндэ хотын спортын бүлгэм, клубуудай санаашад хэзээ хэзээнэйхиhээ олоороо хабаадалсаа гээд нэн түрүүлэн тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Урилдаанда хабаадагшад дүрбэн бүлэг боложо хубаараад, ГТО-гой комплексын дүрбэдэхи шатын «Бэе махабадай бүрилдэн болбосоролго» гэhэн уряа доро үнгэргэгдөө.

Бусадhаа түрүүлэн 40—44 наhатай эхэнэрнүүд 3 километрэй зайда урилдаба. Урилдаанда табигдаhан эхэнэрнүүд соохоо «Забайкалец» клубай түлөөлэгшэ, урдандаа мэдээжэ сачашан ябаhан Любовь Матвеева түрүүлэн гараа бэлэй. Тиин тэрэ зайгаа 16 минута 07 секунда соо гаталжа, үетэн нүхэдэйнгөө дундаhаа эрхимлэжэ шадаба. «Спартагай» түлөөлэгшэ Елизавета Золотухина эрхимлэгшэдэ 30-аад секундаар ахигдажа, хоёрдохи hуури эзэлхэ баатай болоо. Хоёрдохи бүлэгтэ урилдагшад — 45—49 наhатайшуул бултанhаа олон байба. Эндэ «Спартак» бүлгэмэй Аграфена Горюнова, «Труд» бүлгэмэй Тамара Кокорина хоёрой дунда шанга тулалдаан болоо. Урдандаа Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын мүрысөөнүүдтэ нэгэнтэ бэшэ илажа гарадаг Кокорина зайгаа 15 минута 25 секунда соо гаталжа, түрүү hуурида гараба. Харин нүгөөдэнь арбаад секундаар гээгдэжэ, хоёрдохи hуури эзэлхэ баатай болобо.

Удаадахи — 50—54 наhатайшуул соохоо «Урожай» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Лизунова эрхимлэжэ шадаа. Мүнөө далан наhанайнгаа дабаанда дүхэжэ ябаhан Мария Перфильевна Лубкова гурбан километрэй зайе 18 минута 22 секунда соо гаталжа, өөрынгөө наhанай эхэнэрнүүдэй дундаhаа түрүүлэн ерээ.

Тэрэшэлэн эрэшүүл табан километрэй зайда урилдаhан байна. Түрүүшын — 40—47 наhатайшуул соохоо хүнгэн атлетикээр СССР-эй спортын мастер, «Забайкалец» клубай түлөөлэгшэ Фёдор Капустин зайгаа 17 минута 35 секунда соо гаталжа эрхимлээ. «Труд» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Перелыгин хоёрдохи hуури эзэлээ.

ЛВРЗ-гэй спортын клубай гэшүүн Павел Юрьев, «Труд», «Спартак» бүлгэмүүдэй түлөөлэгшэд Владимир Быков, Николай Горюнов, Владимир Ситников, Назар Андреев гэгшэд өөhэд өөhэдынгөө наhатанай дундаhаа түрүүшын хоёр hууринуудые эзэлээ.

Табинhаа дээшэ наhатайшуул соохоо «Спартагай» Павел Лаптев зайгаа 17 минута 25 секунда соо гаталжа, түрүү hуури эзэлбэ.

Команданууд хоорондын дүн гаргахада, «Спартагай» эхэнэрнүүдэй команда үнгэрэгшэ жэлэйхидэл адли түрүү hуури эзэлжэ, дамжуулгын кубогта дахинаа хүртэбэ. «Забайкалец» клубай, «Труд» бүлгэмэй команданууд удаадахи hууринуудые эзэлhэн байна.

Эрэшүүлэй дундаhаа ЛВРЗ-гэй команда эрхимлэжэ, дамжуулгын кубогта хүртөө. Үнгэрэгшэ жэлэй чемпион — «Спартагай» команда хоёрдохи, «Трудэй» спортсменүүд гурбадахи hуури эзэлhэн байба.

Урилдаанда эрхимлэhэн спортсменүүд Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультура болон спортын комитедэй грамота, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаа.

Н. ИВАНОВ,
мүрысөөнэй ахамад судья.

ОЛЗОТОЙ АГНУУРИ

Туламжа hуурин шадарай сооромо дээрэ хүн зон хэзээ хэзээнэйхиhээ олоор сугларанхай байгаа hэн. Шалтагааниинь гэхэдэ, Улаан-Үдэ хотын промышленнэ предприятинуудай, бусад эмхи зургаануудай команданууд эндэ ерэжэ, хоорондоо hонирхолтой мүрысөө үнгэргэбэ.

Душоод хүнhөө бүридэhэн 12 командын гэшүүд хоорондоо hонирхолтой мүрысөө үнгэргөө ха юм. Эдэнэрэй дунда Ленинэй ордено 'локомотив-вагон заhабарилгын, судна бүтээлгын заводуудай, «Бурятэнерго» управлениин, Байгаалиин баялиг бэдэрдэг «Бурятгеологи» управлениин түбэй экспедициин, бусад команданууд бии. hайн дураараа загаhа агнадаг Улаан-Удэ хотын бүлгэмэй үнгэргэhэн табадахи мүрысөөндэ эдэнэр хабаадаа.

«Мүрысөө эхилхэ» гэhэн дохёогой үгтэhэнэй hүүлээр команда бүриин гэшүүд салираар хэдэн метр гүнзэгы мульhэ сооложо, соолгонуудые бэлэдэнэ. Удаань загаhа «эдеэлүүлhэнэйнгээ» hүүлээр, нэжэдэ хахуули барингаа ангуушад «хэндэ түрүүшын олзо дайралдагша ааб!» гэлдэн доошоо тонгойлдоно.

Хэдэн часай туршада үргэлжэлhэн мүрысөөнэй дүн гаргахада, «Бурятэнерго», «Бурятгеологи», ЛВРЗ-гэй команданууд түрүүшын гурбан hуури эзэлжэ гараа.

Өөр хоорондоо түрүү hуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ «Бурятэнерго» управлениин түлөөлэгшэ Р. Ш. Сыраев, «Бурятгеологи» управлениин түлөөлэгшэд Г. Г. Мардаев, К. М. Шелгачев гэгшэд эрхимлэгшэдэй тоодо ороhон байба.

— Мүрысөөндэ хабаадагшад хэдэ хэдэн ялагана, алгана барижа, олзоороо ехэтэ омогорхоо. Түрүүшын гурбан hуури эзэлhэн загаhашадта мульhэ соолодог зэмсэг, «Шмель» нэрэтэй примус, дулаа үгэдэг тусхай түхеэрэлгэ шан болгон барюулагдаа, — гэжэ hайн дураараа загаhа агнагшадай бүлгэмэй түлөөлэгшэ Н. А. Глебович хөөрэнэ.

Ээлжээтэ иимэ hонирхолтой мүрысөөн зулгы зохид зунай hарануудай нэгэндэ үнгэргэгдэхөөр хараалагдаба.

Т. БАДМАИН.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул КАЛАНДАРИШВИЛИ 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-65, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 35. Н-02347. Заказ № 68. Индекс 04609.